

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A lap szellemi részét illető minden közlemény a szerkesztőséghez Jókai-utca 8. sz. küldendő.

Megjelen hetenként egyszer szombaton, másfél iven.

Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.

Hirdetések jutányos áron közöltnak.

Egyes szám ára 30 fillér.

Az előfizetési és hirdetési pénzek s a lap megrendelésére és czékküldésére vonatkozó összes megkeresések **Karai Sándor** tanárhoz (Rákóczy-utca 46. sz.) intézendők.

A zsinati tagok számaránya és választási módja.

I.

Többször megtörtént már, hogy némely egyházkerületek azzal a kérelemmel fordultak konventhez, zsinathoz, hogy zsinati képviselők száma fölemeltessék. A tiszáninneri egyházkerület ismételtlen kérte, hogy mivel nyolc egyházmegyéje van, 14 helyett 16 tagot küldhessen. A tiszántúli egyházkerületben a békésbánsági egyházmegye mozgolódik, hogy népességi arányához képest több képviselőt választhasson. A dunántúli egyházkerületnek pedig immár sikerült is kivinnie, hogy a most következő zsinaton több tagjával legyen képviselve, mint volt az elmúlt két zsinaton.

Mint hogy a képviselet mérvének megsabására semmiféle törvényszerű irányadó elv nincs elfogadva, mert a sokat emlegetett lélekszám-arány, mely különben is csak hozzávetőleg és félig-meddig érvényesül, szintén nincs sehoh paragrafusba foglalva: nem volna talán fölösleges erre nézve bizonyos normatívumot állapítani meg, amely minden különleges és furcsa (mint például a tiszáninneri kerületé volt) indokot egyszersmindenkorra kizárna, s a képviselet számarányának tekintetében bekövetkező későbbi változásokat természetesen, úgy szólva automaticé vonná maga után, és amelynek az alapján mindig kiszámíthatná akár melyik egyházkerület, hogy elegendő számban van-e ő képviselve, s mi volna képviseletének öt megillető mértéke?

Nézetem szerint itt a zsinatpresbyteri rendszer egyik legfőbb ismertető vonásából és nélkülözhetetlen kellékéből: a pártásból kell kiindulni, amelynek alapján áll általánosságban véve is, egyházkerületenként is, a zsinati képviselet. A körülbelül kétezernyi lelkész részéről megje-

lenik a zsinaton (a püspökökön kívül) 48, a körülbelül kétmilliónyi világi egyháztagnak részéről (a főgondnokokon kívül) ugyanannyi. Ezen az alapon tovább haladva, önként rájutunk arra a következtetésre, hogy ahány lelkész esik egy-egy egyházkerületre a 2000-ból, ugyanazon arány szerint illeti meg őket a képviseleti jog is a zsinat 48 lelkész tagja között; és viszont a világiakra is alkalmazva ezt az elvet: ahogy egy-egy egyházkerület népessége az egész magyar református egyházéhoz viszonylik: éppen olyan arányban lehet igénye a zsinati képviseletésre is, vagyis a 48 világi tagságból a megfelelő számúra.

Exempla docent. A részletes számítás megvilágítja az egészet. A tiszántúli egyházkerületben van kerek számmal 600 lelkészi állás, az erdélyiben 540, a tiszáninneriben 360, a dunamellékiben 280, a dunántúliban 280, vagyis van összesen 2060. Ennek következtében a 48 zsinati lelkész-tagból a tiszántúli kerületet illeti 14, az erdélyit 12,5, a tiszáninnerit 8,5, a dunamellékít és dunántúlit egyenlően 6,5—6,5. A világi tagok arányának megállapításánál az egyházkerületek lélekszáma levén a döntő, ezt a legközelebbi népszámlálás, illetőleg névkönyvek adatainak az alapján következőképpen állíthatjuk össze: a tiszántúli egyházkerületé 1060000, a dunamellékié 430 ezer, az erdélyié 425 ezer, a tiszáninnerié 270 ezer, a dunántúlié 265 ezer, és így összesen 2450000. Ennélfogva a zsinat 48 világi tagja ilyen arányban oszlanék meg közöttük: a tiszántúlira esnék 21, a dunamellékire 8,5, az erdélyire 8,5, a tiszáninnerire 5, a dunántúlira szintén 5 tag. Az összes kerületeket illetőleg egybevetve a két számadatot, az jönne ki, hogy a tiszántúlinak az egész 96 választott tagra nézve összesen 35, az erdélyinek 21, a dunamellékinek 15, a tiszáninnerinek 13,5, a dunántúlinak 11,5 volna a jogosultsági arány-

száma. Minthogy azonban sem fél tagot ki nem lehet küldeni, sem pedig az egyes kerületek a magok körében képviselőik választásánál nem mellőzhetik a paritás elvét, ezt az arányszámot mindenik kerületre nézve párossá kell átalakítani, még pedig a végleteknek a kikerekítésnél lehető némi kiegyenlítésével. Így aztán a tiszántúli kerület 34, az erdélyi 20, a dunamelléki 16, a tiszáninneni 14, a dunántúli 12 zsinati tag választására illetékes tulajdonképpen.

Hasonlítsuk össze most már ezzel a tényleges állapotot! Látnivaló, hogy a tiszántúli, dunamelléki és tiszáninneni tagok ezen arányszáma éppen megfelel a tényleges létszámnak, csupán az erdélyieké szaporodnék a dunántúliakénak a hátrányára kettővel. Ugy, hogy szinte az a sejtelve támad az embernek, hogy — bár sehol semmi adat nem található róla — már a debreceni zsinatot előkészítő bizottság efféle számítási alaphoz indult ki az egyes egyházkerületekkel szembeni tagsági arány megszabásánál, és nagyon valószínű, hogy, ha az akkor megállapított 94 tagra s az akkori szám adatokkal tennék számítást, most is ugyanaz az arány jönne ki végeredményül, amit akkor törvénybe iktattak. Elhibázottnak kell tartanunk ennél fogva a budapesti zsinatnak azt az ide vágó, de nem erre az alapra épített, módosítását, mely a dunántúli egyházkerület képviselőit nagyobb számúra emelte. Ugyszintén jogosulatlanok tekinthetjük úgy a tiszántúli, mint a tiszáninneni kerületnek a saját részökről való tagok szaporítására irányuló mozgolódását. Legfeljebb Erdély kérhetné a hiányzó két képviselőjét, de — úgy hiszem — az se fog bekövetkezni, és a törvénynek jelenleg érvényben levő s erre vonatkozó pontja szó nélkül és változatlanul fog átmenni az újabb törvénybe. Majd, ha valamikor történetesen nagyobb szabású változás esnék az egyes kerületek lelkesi állásainak számában vagy népességi arányában: avagy elkövetkeznék az egyházkerületek új elosztása, első sorban a tiszántúlinak a kettéosztása, akkor igenis eljő az ideje a módosításnak. Most azonban, úgy gondolom, hogy általában véve nem nagyon jogosult, de talán nem is tanácsos ezt a dolgot bolygatni.

Am én mégis bátorságot veszek e dolog egy másik ágának a megbolygatására, mert még, ha némelyek nem is látnak tanácsosnak, de minden bizonynyal jogosult az a törekvés, melynek hangot próbálok adni. Ez a tanítószemélyzet nagyobb mértékű és arányosabb felosztású képvisellete, amelynek érdekében történetek ugyan már egyes elszigetelt felszólalások, s az enyém is bizonyosan csak ezeknek a számát van hivatva szaporítani, de nagyon célsze-

rűnek tartottam volna, ha a református tanár-egyesület valamelyik közgyűléséből nemkülönben fölemelte volna szavát ebben az irányban. Elvégre ez az egyesület nemcsak arra való, hogy valamennyi befolyásos emberünket tiszteletbeli taggá választva, agyondikciótassa némelyiköikkel a tanárság érdekét, hanem legelső sorban arra, hogy a református tanügy életbevágó és a tanárok testületi érdekeiért bátran, s ha kell, erőlyesen is sikra szálljon. Jól tudom, hogy a választmánya tett is egy fölterjesztést a konventhez a zsinati törvényhozásra való tekintettel, hogy ott némely méltányos és mérsékelt óhajítások kielégítenek. De, — bármily tekintélyvel rendelkezzenek is a választmány érdemes tagjai a többiekhez: a köztagokhoz képeest, talán nem vakmerőség azt állítani, hogy a közgyűlés fölterjesztése mégis csak hatályosabb lehetett volna, kivált, ha nem olyan túlságosan ad minimum reducált kívánalmakkal áll vala elő, mint a választmány, amelynek szerénykedő munkalatából szintén csak lealkudtak, még pedig bizonyosan nem kisebb arányban, mint ahogy lealkudtak volna egy több és jelentékenyebb követelést hangoztatóból.

Mindegy! Már ezen most egyelőre túl vagyunk. Nem is akarok más irányú tanári érdekekről a részletekbe behatóan szót vesztegetni, kitzűzött célohoz képeest egyedül a tanárok zsinati képvisellete felől adom elő a magam gondolatait, amelyeknek megvalósítása a helyzetnek mindenesetre alaposabb és célirányosabb javítására volna alkalmas, mint a választmányának a konventen figyelembe nem vett kérelme tervezte, mely bizonyos tekintetben talán éppen jogosztásra lett volna alkalmas. Azt kívánta ugyanis, hogy a tanárok zsinati képvisellete ismét a régi formára alakíttassék vissza, amikor bármely fokú és bármely fajta intézetnél működő tanárok kerületenként együttesen választottak közös képviselőket. Azaz mondjuk ki nyíltan, hogy nagy többségök-nél fogva a gimnáziumi tanárok kezébe volt adva az egészről való választási jog, s kényökre-kedvökre volt bizva, ha vajjon eresztenek-e be akadémiai tanárt a zsinatra? Fel is használták a múlt zsinat alkalmával Erdélyben a dr. Kovács Ödön kihagyására, s ennek az actiójoknak a reakciójául tekinthető a budapesti zsinaton törvénybe iktatott olyan irányú módosítás, hogy az akadémiai és tanítóképző intézeti, tehát szakpályákra előkészítő iskolák tanárai külön választanak egy-egy képviselőt a kettő közül. Am szerintem ez a képvisellete is kicsiny (valamint az többnyire a gimnáziumi tanároké is) és aránytalan (mint általában az egész tanári képvisellete), de meg az életpályákra előkészítő ezen iskolák

egymástól is különböző természetét és fokát tekintetbe nem vevő. Legalább is furcsának találok például, hogy képezdei tanárok együtt szavazzanak a jogakadémiaiakkal arra a képviselőre, aki ennél fogva mindkét fajta intézet érdekeinek a szószólója tartozik lenni, sőt annak az esetleg megválasztott jogakadémiai tanárnak a tanítóképzők ügyében is szakember számba kellene mennie és viszont.

Sokkal helyesebb és igazságosabb volna, ha ezeknek a külön fajtájú intézeteknek mind külön képviselőik volnának a saját kebelökből. Választana a három tanítóképző intézet (Debrecen, Nagykőrös, Nagyenyed) egy rendes és egy póttagot, választanának a tanítóképzők és felsőleányiskolák közösen ugyanannyit, választana a négy jogi fakultásnak és az öt theologiai fakultásnak mindegyike a maga kebeléből egy-egy rendes és egy-egy póttagot, választanának továbbá felekezeti tanítóink szintén magok közül összesen három rendes és három póttagot, és választanák végül a gimnáziumi tanárok továbbra is kizárólag magok a saját képviselőiket. Hogy ez utóbbiak milyen számban és arányban válasszák, arra később térek rá, előbb arra az ellenvetésre akarok röviden válaszolni, mely minden bizonynyal felhangzik az akadémiai fakultások részére általam óhajtott látszólagos kiváltság ellen. A kiváltság adása érdekében rendes körülmények között elegendő lehetne csak annyit felhozni, hogy ezt kívánja a protestantizmussal vele járó tudomány-szeretet, ezt specialiter az a körülmény is, hogy ezek az intézetek nevelik az egyház élén álló férfiaknak a nagy részét, lelkészi részről kivétel nélkül mindannyit, világi részről igen tekintélyes mennyiséget.

Csak hogy ma nem normalis hangulat uralkodik a főiskolákkal szemben. Nem habozom ennek ellenében azt felhozni, hogy ha egyetemi színvonalú főiskolákat akar és próbál az egyház fentartani, hát akkor igyekezzék azokat kellő módon meg is becsülni, s erkölcsileg úgy, mint anyagilag megadni nekik az egyetemi színvonalhoz illő ellátást minden tekintetben. Ha kívánnak például lelkésztársaim — szerintem sem jogosulatlanul — 2400 korona törzsfizetést és kívánják ezt akkor, amikor a középiskolai tanároknak az államnál életbe lépett 2600 korona fizetésök még nincs meg, s néhol nem is akarják megadni, hogyan felejtkezhetnek meg e kiváncsolom hangoztatása alkalmával arról, hogy az általok jövedelemben megközelített középiskolai tanároknak az oktatóihoz képest az ő oktatóik: a theologiai tanárok csak félannyi vagy harmadrésnyi fizetésben részesülnek?! És amikor a tudomány művelését, kivált az akadémiai tanári

állást a társadalom minden osztálya megkülönböztetett tiszteletben részesíti, alig magyarázható meg, hogy miképpen történhetik az, hogy a református egyházban olyan kevés respectussal viseltetnek itt-ott iránta. Szinte hajlandó lehetne az ember a tudomány iránti érzéket vonni kétségbe, ha nem tudná, hogy mesterségesen van szítva az ellenszenv tüze. Ha anyagilag annyira hátrább állanak a felekezeti az állami főiskolák tanárai mögött, legyen legalább az erkölcsi méltánylásban némi recompensatiojuk, ami egyébiránt a zsinat munkásságának se fog semmi esetre sem hátrányára válni. Hiszen — hogy ne említsek egyebet — a konventnek például mind a két lelkészi jegyzője állandóan theologiai tanár.

Historicus.

KÖZÉLETÜNK.

A protestáns irodalmi társaság közgyűlése.

Az előző hétnak reánk, magyar protestáns sajtó organumra nézve legnevezetesebb eseménye volt az újvidéki nagy gyűlés, melyről rövid hirben már lapunk mult számában is megemlékeztünk.

Azonban e fontos tárgy felett úgy véljük, nem szabad oly könnyedén napirendre térnünk.

Köztudomásu, hogy a mi tiszántuli református egyházkerületünk szokta adni az ily közgyűlésekhez a résztvevők legnagyobb kontingensét, a statisztikai arányossághoz képest. S ezt mindenki természetesen találta. Még jobban kidomborodott *egyházkerületünk elsősége* az utóbbi két esztendőben, mivel tavalyelőtt *Hódmezővásárhelyen*, tavaly *Nagyváradon*, tehát kerületünk kebelében zajlottak le az évi közgyűlések.

Ezzel szemben ezen az újvidéki közgyűlésen kerületünk csaknem a legutolsó helyre került, a mi nagyjaink távolléte egyenesen feltűnő volt. Némi indokolásul lehetett hivatkoznunk arra, hogy Debrecenben épp most tartják a lelkészképesítő vizsgálatokat: de ez csak a theologiai tanárokat, s néhány esperesünket kötötte le. Hol maradtak a jogakadémianak bölcseleti esonka facultásunknak professorai, hát a képezdei s főgymnásiumi tanárok közzül miért ne jöhetett volna egy-kettő? Hát világi notabilitásaink? Hát tollforgató vidéki tanáraink, papjaink?

Bizony-bizony az álomkórának szomorú jele volt ez a részvétlenség.

No de, mert testileg oly kevesen mentünk el, annál inkább kötelessége lapunknak a gyűléssel való részletesebb foglalkozás.

A napilapok hoztak ugyan tudósításokat, de azok nagyon rövidek voltak, kivéve, a „Magyar Szó“ referádáit, s ugyancsak ezt kivéve, meglehetősen más szempontból irták meg az eseményeket. Így aztán az előtérbe az exminiszterek szereplése került, s Bánffy Dezsőnek megjelenését politikai pikáneriává igyekeztek felfujni.

Mielőtt azonban reflexiómat előadnám, legalább röviden elő kell adnom a közgyűlés hü krónikáját.

A szabadkai állomásra szeptember 14-én déltájban a szélrózsa minden irányából jövő vonatok csak úgy ontották a hosszú fekete-kabátos magyar arcu urak tömegeit, úgy hogy az egy órátájt Ujvidék felé induló vonathoz külön kocsikat kellett esatolni, mert a másnapi közgyűlésnek 200 nál több résztvevője ezzel a vonattal utazott le az aldunai metropolisba. Néhány óra mulva, 4 óra után pár perccel megérkeztünk. A pályaudvaron Szalay Lajos kir. tanácsos polgármester üdvözölte a társaság elnökségét. Az üdvözlés viszonzása után hosszú kocsisorban vonultak be a nemzetiszínű lobogókkal felékesített hosszú utcán át a városba. A szebbnél szebb magán-fogatokról máris látni lehetett, hogy e város lakóinak jelentékeny része jólétnek örvend. Ugyancsak ezt mutatja a város külső képe. Rendes tiszta utcák, szebbnél-szebb modern középületek és több emeletes bérpaloták, nagyon szép templomok, gyönyörű városháza, jól öltözött, egészséges arcu nép, elegáns intelligencia.

Lelkes éljenzések, zsfolt ablakokból kendőlobogtatások jelzik, hogy Ujvidéken a magyarság sokkal nagyobb és élénkebb, a nemzetiségek sokkal türelmesebbek, mintsem azt távolról gondolnók.

A kitűzött terminusra, 5 órára szorongásig megtelt a városháza óriási díszterme a közgyűlés tagjaival, a helybeli protestáns intelligencia köréből is számosan jelentek meg érdeklődésük világos jelül.

Csak most, amikor az elnökség is elhelyezkedett, látszott meg, mily sok kiválóság jött össze erre a gyűlésre. Az evangélikus püspökök közül ugyan egy sem jelent meg. De ők részben agg korukkal mentették ki távolmaradásukat, részben azzal, hogy épp' e napokban tartják egyik másik ágostai egyházkerület közgyűlését, s azoknak előkészítése igénybe veszi minden idejüket. A református püspöki karból ott láttuk Antal Gábort, a dunántuli kerület főpászorát, az irodalmi társaság egyik alelnökét, Baksay Sándort, a dunamelléki kerület új püspökét, mint akinek kerületébe esik Ujvidék is.

Ott ült az asztalfőn Hegedüs Sándor volt miniszter, a társaság lankadatlan buzgalmu elnöke, Zsilinszky Mihály alelnök, evang. egyh. és isk. felügyelő, a vallás és közoktatásügyi miniszterium államtitkára. Szöcs Farkas budapesti ref. theologiai akadémiai tanár, az irodalmi társaság fáradhatatlan titkára, aztán Szilassy Aladár közigazgatási bíró, ref. egyházmegyei gondnok, s a protestáns ifjusági egyesület elnöke, Jausz Vilmos soproni ág. ev. theologiai tanár, mint előadók. A hallgatóság soraiból feljegyeztük a következőket:

Dr. Antal Géza ref. theol. tanár Pápáról, Babó Mihály dr. orsz. gyűl. képviselő Halásról, Bancsó Antal theol. tanár Sopronból, Bedőházy János orsz. gyűl. képviselő Marosvásárhelyről, Földvári László ref. lelkész és történettudós Váchartyánból, Famlér G. Adolf ev. ref. lelkész Torzsáról, Gergely Antal ref. lelkész Mezőtúrról, Hörk József ev. theol. tanár Pozsonyból, Lévy Lajos ref. lelkész Sárkeresztúrból, dr. Márk Ferencz ref. lelkész Okányból, Marikovszki Menyhért áll. felsőbb-leányiskolai igazgató Máramarosszigetről, Mády Lajos ref. esperes Ujpestről, Novák Lajos ref. theologiai tanár Sárospatakról, dr. Pap Tibor jogakadémiai igazgató Máramarosszigetről, Raffay Sándor ev. theol. tan. Pozsonyból, Szikszay Zoltán ref. esperes Máramarosszigetről, Sütő Kálmán esperes Munkácsról, Szlávik Mátás dr. theologiai tanár Eperjésről stb.

A már is diszes társaság az esti vonatokon érkezőkkel még jelentékenyen kibővült, úgy hogy a másnapi istentiszteleten már a felsoroltakon kívül ott voltak Báro Bánffy Dezső volt miniszterelnök, az erdélyi egyházkerület első főgondnoka, Darányi Ignác volt miniszter, a dunamelléki ref. egyházkerület főgondnoka és Szabolcska Mihály temesvári lelkész. A kitűnő költő s még több kitűnőség.

Az elnöki asztal mellett foglaltak helyet a házigazdák, a két protestáns egyházköztség elnökei a helybeli két lelkész és két főgondnok, illetve felügyelő.

A közgyűlést Antal Gábor püspök nyitotta meg, pár mély értelmű szóval jelezve a társaság feladatát mely magasan áll a eszményi tisztaságával a mai anyagiassocialis küzdelmek felett. Reámutatva az ujjvidéki két protestáns egyház rohamos erősödésére, bizalomra lelkesíti a társaság tagjait. Ime az Ur ereje a kis mustármagot is hatalmas fává növeszti, nincs okunk hát elernyedni. ha társulatunk még most kiesiny és erőtelen. Szívesen üdvözölve a megjelent tagokat és vendégeket a társaság XV ik közgyűlését, melyből ez a 8-ik vándorgyűlés, megnyitja.

A helybeliek részéről Léter Pál főispán, az ev. ref. egyházm. helyi főgondnoka, valamint Singhofer Lajos törvényszéki elnök ág. hitv. ev. egyház felügyelője üdvözli a közgyűlést.

Ez üdvözlő szavakra az elnökség részéről Zsilinszky Mihály válaszolt, kiemelve a helyi két protestáns egyháznak kulturális és nemzeti missióját.

Az egyházi élet kiválóságai közül távolmaradásukat többen kimentették, köztük Gyurátz Ferenc evang. püspök a társaság társelnöke, aki egyszersmind annak a kérésének is kifejezést adott, hogy őt az elnöki állás teendői alól mentse fel. Erdemeit jegyzőkönyvbe foglalván, a lemondást sajnálattal vette tudomásul a közgyűlés.

Elnök ezután kijelöli a gyűlés jegyzőkönyvének hitelesítőit, magának a jegyzőkönyvnek vezetését Szöcs Farkas titkárra bizzák.

Most következett Jausz Vilmos soproni ág. ev. theologiai tanár felolvasása. Renkdivül érdekes témát dolgozott fel meglepően rövid s mégis rendkívül tartalmas tanulmányában, melyet élvezettel hallgattott mindenki, a tudós és laicus egyaránt.

Az egyptologia, assiriologia s a legújabb babiloniai ásatások a történelem előtti idők homályában oly világosságot gyújtottak, hogy ma már világosan látjuk, miszerint az ember társas életet élt, sőt államokat alkotott a Krisztus születése előtt már, sok ezer esztendővel. A felületes tudósok a félig feltárt adatokra hivatkozva megtámadták a bibliában leírt történetek hitelességét. De a feltámadt vita és a kutatások mélyítése épp' ellenkező eredményre vezetett. Kiderült, hogy a bibliának eddig félreértett helyeit hogyan kell olvasni, s hogy az is, ami azelőtt homályos volt, ma érthető s minden sora a bibliának igaz. Így ez új tudomány nemhogy esökkentené szent könyvünk tekintélyét, de sőt újabb dicsfényt kölcsönöz annak.

Ez a felolvasás lényege. Mindenesetre el kell olvasni mindenkinek, amikor a Szemlében egész terjedelmében közzé lesz téve. Antal Gábor püspök fejezi ki a társaság köszönetét a tanulságos és élvezetes felolvasásért.

A titkári jelentésben Szöcs Farkas jelzi a Társaság szellemi munkásságát. Kiemeli, mint nagyszemélyes irodalmi eseményt, hogy Kálmán „Institu-

tióit" magyarra fordítatva immár mindenki számára hozzáférhetővé tették. A „Szemle,” a „Koszoru,” a „Házi kincstár,” az „Egyháztörténeti Adattár” szerkesztéséről. Aztán a pénztári számadást mutatja be a távollevő *Bendl* Henrik pénztáros helyett. E szerint a társaság 1903 ik évi összes bevétele 20,103 kor. kiadása 17,234 kor. Feleslege 2869 korona. Ebből a titkár javaslatához képest a közgyűlés 20%-ot a Károli Gáspár alaphoz 20%-ot az alaptökéhez csatol, s a pénztárosnak köszönetet szavazva a felmentvényt megadja.

Feltűnő bejelentése volt a titkárnak az hogy a tagdíjakban 13,300 kor. hátralék mutatkozik. Ennek szigorú behajtásával megbizva a közgyűlés az elnökséget és a pénztárnokot.

Ezután élénk vita indul meg a felett, miképen lehetne a társulat népszerű kiadványait szélesebb körben terjeszteni; hogy a társaság szelleme áthassa a nép legalsóbb rétegeit is. Voltak felszólalók, akik azt is helyesnek találták volna, hogy a ponyva irodalom termékeivel keljen versenyre a társaság, s a hitvány iratokat kiszorítva, a vallásos szellemet észrevétlenül vigye be a nép olvasni szerető fiaiba. Igen életre való idea volt a *Deák* Lajosé, aki azt tanácsolta, hogy iskolai jutalomkönyvekként osszák szét a protestáns gyermekek között e füzeteket. A hosszúra nyult vitát *Hegedüs* elnök azzal vágja ketté, hogy egy bizottság kiküldését javasolja, amelybe bevonná az elnökség mindazokat, akik e vita során felszólalva érdeklődésüket s hozzáértésüket nyilvánvalóvá tették. E bizottság a választmánynak adjon direktívákat a terjesztés módozataira nézve. Bizony e tárgyhoz nem ártana lapunkban is hozzászólni.

Most az elnökségi jelentést terjeszti elő *Szöts* Farkas, melyből kiemeljük, hogy a társaság tagjainak száma az elmúlt évi 1665-ből 24-el fogyott. Az elhunyt tagtársakat ünnepélyes szavakban parentálja el a jelentés.

Most az évi szervezkedés következik. A tiszviselőket újból megválasztják. A lemondottak helyét újjakkal töltik be. Így az egyházi társelnöki méltóságra *Zelenka* Pál, tiszai ág. hitv. ev. püspököt budapesti választmányi tagokká dr. *Vécsey* Tamást és dr. *Horváth* Ödönt, kisorsolt régi választmányi tagok közül újból megválasztatnak a következők: *Janka* Dániel, *Kovács* Géza, *Csenyéri* Gusztáv, *Duka* Tivadar, *Kiss* Aron, *Koncz* Imre, *Kun* Bertalan, gróf *Kun* Géza, *Masnyik* Endre, *Radácsi* György, *Révész* Kálmán, *Strony* László, *Szell* Kálmán, *Szabolcska* Mihály, *Antal* Géza és *Raffai* Sándor.

Hegedüs Sándor elnök zárszavaival ér véget a közgyűlés.

Este a *Mayer* szállodában ismerkedési estély lett volna. Azonban a nagy zsuffoltságban mozogni sem lehetett. Ismerkedésről szó sem lehetett. Hát ez már rendesen úgy van. Pedig határozottan kár. Az ismerkedési est intézményét valamiképpen reformálni kellene. A második nap egy magasztos ünnepség vala. S ez az ünnepély, amely évenként a magyar protestáns világ ünnepe. Ujvidéken valóságos nemzeti ünnep is volt egyszersmind.

Korán reggel felvonultak a különböző iskolák protestáns növendékei s az utvonalak szélein kellemes kordont alkottak az ünnepi ruhába öltözött s nemzetiszínű kokárdákkal feldekorált fiúcskák s leánykák. E szép kordon között gyülekezett a református templom köré az istenitisztelek közönsége.

Az istenitiszteleket a „Jövel Szent Lélek Ur Isten!” sziveket átmelegítő akkordjai nyitották meg. És a hogy a gyönyörű gyülekezeten végig tekintetem, s láttam felcsillanni a meghatottság könyeit a szemekben, úgy éreztem, hogy a szentlélek csakugyan betöltötte a sziveket mennyei szent ajándékkal szívbéli szent buzgósággal.

Hogyne zengte volna aztánteljes szívvel s őszinte lélekkel ez a gyülekezet a következő éneket:

Im bėjöttünk nagy örömmel, Felséges Isten
A Te szentidnek gyülekezetébe A Te templomodba.”

Az ének elhangzott.

Lélekzetet visszafojtva figyeljük az ősz püspöknek, *Baksay* Sándornak szavait. Először jelenik meg, mint püspök az ország színe előtt. De irodalmi alkotásaiból, költeményeiből, regényeiből, elbeszéléseiből mindnyájan ismerjük tollának magas szárnyalását. Am ő nem keresi a hatást. Költői képek özönével nem tarkítja beszédét. Imádkozik, Imádkozik egyszerű, keresetlen szavakban. Ugy, a hogy magyar szívből közvetlenül tör elő a sohaj az imádat, a kérés a Mennyei Atyához, aki sokkalta nagyobb, semhogy elébe járulva cifra köntöst kellene öltönnünk, mint ahogy a kicsiny, földi nagyságok előtt szokás. Beszédében nincs affectált pose, hanghordozása a lehető legtermészetesebb. De valami van benne, ami egyre jobban és erősebben dobogtatja meg szívünket, s érezzük, hogy az imádkozóval együtt emelkedünk a mennyei Király trónusának zsámolya felé.

S a legszebb dicséret szinte önkénytelenül tör fel ajkainkról, hozzád.

Óh! könyörgést meghallgató,
Édes Atya mindenható!

Famler G. Rudolf, a torzai ág. hitv. egyházköztség lelkésze tartotta a predikációt. A prófétáról, szól a történet ki megfáradva sok küzdelmébe, miután győzelemre vezette Izraelt, pihenni vágyik; ám a nép ismét világi gyönyörökbe merül, idegen szokásoknak lesz rabjává, s nem veszi észre, hogy régi ellenségei, rosz szomszédai ezalatt ellene törni készülnek, és ime a prófétát felkelti az Ur, s buzdítja, kelj fel, mert még igen nagy út van előtted, s kétszeres terhet rakok a te vállaidra! A példázat egészen reállik a mi magyar protestáns egyházainkra. Ez is évszázadokon át küzdött, de mindig akadtak próféták, kik diadalra vezették. Am a legutóbbi időkben, amikor a harcok látszólag elcsendesedtek, s amikor az ellenség csak alattomosan szervezkedik megtörésünkre, mintha megfáradtak volna vezéreink, s pihenni vágyva sokan visszavonulnak. Remek exhortációban dörgi refrainként fuleinkbe a szónok. Kelj fel népem! Még igen nagy utat kell megfutnod. S bár vállainkra kétszeres terhet rak az Ur, elernyedve lepihennünk nem szabad! Az a szellem, melyet a protestáns irodalmi társaság képvisel, megelevenít és utunk irányát bevilágítja.

Az Uri imádsággal, áldással fejezi be az istenitiszteleket. Am az *ujvidéki* magyar dalárda éneke után, mintegy áthatva a magasztos jelenetek látásától, a papi székből kilép ismét *Baksay* Sándor püspök, aki, mivel éppen az ő kerületébe is esik a gyűlés, illetett szavakban ecseteli, hogy milyen jelentősége van e napnak. S, amint Ujvidék történelmének borus emlékeit felidézvén azzal a sok harccal, melyet a falakközt a felekezetek és nemzetiségek egymással

megvívta, szembeállítja a jelen békés idők gyönyörű képét, érezzük, hogy ezt a beszédet csakugyan itt, az istenházában kellett elmondani. S, amikor jönnek a gyönyörű képek, hasonlatok, fordulatok, melyekben leírja a szónok, miként lettek Ujvidéken a várfalakból iskolák, templomok, miként fordult itt meg a szokott kép, amennyiben nem a harangokból öntöttek ágyukat, de az ágyukból öntöttek Istent dicsőítő harangokat érezzük, gyönyörűséggel élvezzük, hogy most nemzetünk büszkesége, *Baksay*, a kiváló költő áll előttünk.

A himnusz fenséges dallama fejezte ki a lelünkbe felgyült érzelmeket. S igazán jó kedvű adakozókként tettük le filléreinket a Károlyi Gáspár alap javára. A gyűjtést ujvidéki fiatal lányok, a két protestáns pap leányai rendezték.

A diszgyűlés.

A református templomból, az istenisztelet után az ágostai evangélikusok templomába vonult át az ünneplő közönség az iskolás gyermekek sorfala között.

Az oltár előtti emelvényen foglaltak helyet *Hegedüs* Sándor elnök, *Antal* Gábor és *Zsilinszky* Mihály alelnökök, *Baksay* Sándor püspök, *Szöts* Farkas titkár, *Szilassy* Aladár és *Lévai* Lajos, mint felolvasók, s a helybeli két hitfelekezet lelkészei. . . Az elnöki emelvény körül helyezkedtek el *Bánffy* Dezső, *Darányi* Ignác, *Péter* Pál főispán, *Szalay* Lajos polgármester, aztán az alsó-baranya-bácsi ref. egyházmegye papsága esperesükkel élőkön, és még több helybeli notabilitás. A csinos templom egészen megtelt a legdistingváltabb közönséggel, a hallgatók között igen sok előkelő hölgyet is láttunk.

Az ujvidéki evangélikus gyülekezet részéről, melynek templomában összegyülekeztünk, *Belohorszky* Gábor lelkész, főesperes köszöntötte az elnökséget, s adta át püspökének üdvözlését is. Beszédében ő is örömmel hangsúlyozta a felekezetek és nemzetiségek egyetértését, melyre méltán büszkék az ujvidékiek. Onérzetesen mutatott rá a egyháza rohamos fejlődésére, s arra, hogy a környéken is egyre szaporodik az evangélikus missió-állomások száma. Majd az ujkori theologiai áramlatokról szól, melyek kedveznek az individualismusnak s az egyéniség érvenyesülését helyesnek vitatják még az egyházi élet terén is. Ez egyéniségi elv alkalmazható az egyházi közületekre is. Mindenik egyház fejtse ki magában minden jeles tulajdonságát s csak a kifelé való küzdelemben fogjanak kezét azok az egyházak, melyek egymáshoz hitben is közelállnak. Ujvidéken is ily védelemre egyesülten él egymás mellett a két protestáns felekezet. De egyetértének abban, hogy mindkettő első sorban hazafias, és mindkettő a műveltség terjesztésében látja legfontosabb küldetését.

Molnár Hugó ev. ref. lelkész a számban szegény, de testvéri együttérzésben annál gazdagabb ujvidéki református gyülekezet részéről üdvözli lendületes szavakban a Magyar Protestáns Irodalmi Társaságot.

Még az alsó-baranya bácsi egyházmegye lelkészei tisztelegtek az elnökség és *Baksay* püspök előtt, *Szabó* Péter esperes vezetése alatt s ezután következett a nap főeseménye, *Hegedüs* Sándor elnöki megnyitó beszéde. Akik évek óta halljuk az ő tartalmas és ékes megnyitó beszédeit, azokat már meg se lepett a *Hegedüs* ékesszólása.

Nagyon érdekes volt beszédének első része, melyet a helybeli üdvözlések hatása alatt rögtönzött. Olyan sok értékes gondolat van e beszédben, hogy kár volna, ha olvasóink közül azok, akik azt a Magyar Szóban véletlenül nem olvasták, meg nem ismernék. De többszörösen elolvasni sem felesleges, mert eszméket kelt s elhatározásoknak s dicső cselekedeteknek lehet forrásává.

Örömmel látja a felekezeti egyetértést, példaképpen állítja Ujvidéket az ország elé a szónok. De különösen megkapta őt a *Belohorszky* esperes beszédében az individualismus hangsúlyozása, s e tételekhez fűzi értékes reflexióit. Valóban az irodalmi társaság szintén azon a felvilágosodott modern állapotban áll, mely szerint a protestáns felekezetek mindenképpen egyénisége értékes, és, ha nem is vagyunk egyik egészen a hitben, egygyek vagyunk az evangéliumi világosság terjesztésében, egygyek vagyunk, a szóban és a cselekedetben is. Ezelőtt több, mint száz esztendővel merült fel a magyarhoni két protestáns egyház dogmatikai és szervezeti uniójának gondolata, az előző század 30-as éveiben ismét megújult e törekvés, sőt a 60-as években is voltak komoly pártolói. Amde ma beláttuk, hogy a mostani viszonyok közt nem ez egyesítés a feladatunk. De meghagyva mindenik egyháznak a maga hitbeli egyéniségét, szervezeti különautonomiáját, a *humanismus* követelményei és általában a társadalmi és nemzeti feladatok együttes megoldásában, a tudományos irodalmi és jótékony intézetek s intézmények erőteljes fejlesztésében való együttes közreműködésében keressük az erőt, az egyseget a megújodást.

Csakis így leszünk képesek megállani a mai társadalmi rendes és morális felfogást alá aknázó romboló irányzatokkal más felekezetekben lappangó ellenséges törekvésekkel szemben, csakis úgy leszünk képesek megvívni azt a nemes és üdvös versenyt is, amelyet az állam viv velünk, amióta az kulturális és humanitarius irányban is fejt ki tevékenységet.

Gyönyörűen jellemezte *Hegedüs* a modern ember lelki világát a következő körmondatában.

„Nagyon belemélyedtünk a földi életbe. Életünket pedig felemészti az anyagi küzdelem. Az agy és kar, a mell és láb reggeltől-estig oly ideges erőfeszítéssel van elfoglalva, hogy mire beáll az este, fáradtan roskadunk össze, és akkor vesszük észre, hogy szívünknek, lelkünknek milyen kevés, vagy épen semmi, táplálékot sem adtunk. Vagy helyesebben szólva akkor érezzük azt a tanubizonyosságot, melyet a kifáradt munkás érez, melyet nem elégített ki napi foglalkozásunk, ha anyagias volt, de nem, mégha a tudomány volt is az. Ekkor érezzük az erkölcsi, a valási táplálék szükségét! És a mely egyház ezt a legalkalmasabb formában, a leghozzáférhetőbben, a legmodernebb igényeknek megfelelő intézményekkel, tanítással, szóval írással és cselekedetekben a legjobban kielégíteni képes, az az egyház erősödik meg. Amely egyházak pedig ezeknek meg nem felelnek, össze fognak zsugorodni, vagy el fognak pusztulni!”

Az állam és egyház versenyt szintén frappáns kijelentésekkel jellemzi.

„Szerveztük az államot — ugymond — s felszereljük azt most már nemcsak katonai, rendőri és igazságügyi, — de közgazdasági, tudományos, sőt humanitarius intézményekkel. Am az állam egy nyers hatalom, az állam keze nem hatolhat be sikeresen a kedély, a lélek, a család életébe — nem oldhatja

meg azon társadalmi feladatokat, melyeket a tulterhelt lelkiismeret megszabadítása, az eredménytelen küzdelemtől elesigázott munkás ember kétségbeesése, az igazságtalan elnyomatást szenvedő nő és férj elke- seredése tár élénk. E feladatok megoldására, a subiec- tiv és egészen specialis lelki betegségek meggyó- gyítására egyedül az egyház képes, és éppen a mi egyházunk, s éppen annak e társadalmi köre, mely- hez mi tartozunk, kik nem paranesszóval dolgozunk, de szelid kapacitációval, szeretettel, humanizmussal.

Szépen vázolja a társaság feladatát a magyar nemzeti törekvésekbe illesztve. Miként lehetne e magyar protestáns társaságnak felébreszteni a szuny- nyadó nemzeti érzést az országnak nemzetis gektól borított szélein lakó magyarokban, s bensőségteljes eszközökkel, a valláserkölesi megújítással együtt eszközölni a békés, a fokozatos nemzet assimilációt s. — mert ily feladatokra a protestáns magyarság a leghívatottabb és legképesebb, — azért kell, hogy az állam minket támogasson.

„Helyes — ugymond tovább — az is, hogy mi nagy erőfeszítéssel küzdünk a tudatlanság ellen, s apasztjuk az *analfabéták* számát, de nem szabad megfeledkeznünk a lelki és erkölcsi analfabéták nagy számáról, kik az élettől elnyomva, elkésértve, elbu- títva érzéketlenek minden nemes, minden jó iránt.“ Ezeknek nem elég a *levegőben járó chablonos, frázisos praedikáció, nem elegendő a bibliai helyek idézgetése.* Ezekre e régi eszközök már nem is hatnak. „*Ezek- nek érezni, tapintani, élvezni kell az evangéliumot. Addig el nem ismerik. Be kell nekünk bizonyítani az ő számukra cselekedetekkel az evangélium létezését.*”

Mig az állami erőszak, bár célja üdvös, vagy jöjjön az erőszak akár egyházi részről is, a kétségbe- esettek szívében gyűlöletté keményedik, addig a tár- sadalmi és egyházi szeretet felolvasztja a szíveket, s beolvasztja azokat az egyházba.

E szemelvényekből láthatják az olvasók, mily magasztos, tartalmas és poétikus volt a Hegedüs Sándor beszéde.

Szünni nem akaró zajos, lelkes éljenzés hono- rálta az elnök ez újabb szónoki sikerét.

Most a program következő pontja ént *Szilassy* Aladár közigazgatási bíró, a budapesti keresztyén ifjusági egyesület elnöke olvasta el meleg szeretettel, nagy társadalomtudományi ismeretekkel, s bibliai szellemben megírt tanulmányát az *önnyilkosságról*, mint a művelt és félművelt társadalom egyik szo- morú kórságáról, mely az újabb időben egyre terjed s különösen az ifjak köréből szedi áldozatait.

Bizony igazat kell adnunk a felolvasónak aki azt vitatja, hogy a vallásos buzgóság hanyatlásá- nak tünete e kórság terjedése. S, ha a lekipásztörök s az egyház adminisztrációjára vállalkozó világi fér- fiak, s vallásos nők a bibliai szellemet minden kör- ben, de főként az ifjak között, s a társas élet minden viszonylatában érvényesíteni tudnák, akkor megtar- tanák az életnek az elkekeredetteket, de sőt meg- előznék azt, hogy oly sokan legyenek a megtévelyedett és összetört existenciák. A vallásos szellemű társaság tagjai nem kerülhetnek veszedelmek sorába. Ezért kell szervezni evangéliumi szellemű ifjusági köröket. Ilyenek vannak már nagy számmal mindenütt a föld kerekén. Látjuk, hogy mily sikereket érnek el a katolikusok is az ő különféle vallásos társu- lataikkal és legény-egyleteikkel a felekezeti élet élénkítésére „a belmissió“ terén; igazán nagy álom-

kórság az minálunk magyarországi protestánsoknál, hogy külföldi hittestvéreinknek példáját nem követ- jük, segítséget nyújtó baráti jobbukat el nem fogadjuk.

A Szilassy Aladár felolvasása melynek címe, „A gyermek egyházi nevelése,“ kell, hogy üdvös actiót eredményezzen. Ez actió részleteinek megbe- szélése e lapoknak is bizonyára kedves kötelessége leend.

A második felolvasó *Lévay* Lajos volt, aki *Ber- náth* Istvánnak, az O. M. G. E. egyik vezérének, gyö- nyörű tanulmányát olvasta fel. A hosszuranyult ünnepélyben kifáradt türelmű közönség előtt nem lehetett az egész munkát bemutatni, csak szemel- vényeket abból.

Azt a kérdést vitte tovább és pedig practicus részletezéssel a szerző, amely kérdést az utóbbi években legelőbb általános sociologiai alapon dr. *Pap* Tibor tárgyalt a tiszántuli ev. ref. kerületi egy- házi értekezlet tavalyi máramarosszigeti gyűlésén, s melyet pár héttel később politikai s közgazdasági szem- pontból gróf *Tisza* István fejtegetett a protestáns irodalmi társaság nagyváradai gyűlésén T. i. Bernáth István is a *protestáns egyházak socialis feladatairól* értekezett. Abban a keserű meggyőződésben vagyok, hogy e kérdés körül még egész irodalom fog fejlődni, de a dolog végét megfogni még évek mulva sem fogjuk. Pedig igenis elérkezett a tizenkettedik óra. Nem volna szabad haboznunk egy pereig sem, s nem volna szabad gyáván, tétlenül vesztegelnünk. Menjünk be az élet forgatagába, merészen. Szálljunk sikra különösen az alkoholizmus és a nemi immora- litás borzasztó, nemzet rohasztó veszedelmei ellen.

És nekem úgy tetszik, hogy, ha a jelzett felo- vasást részletes programmal elfogadva, dolgozni kez- dünk, akkor elértük azt, hogy a Hegedüs Sándor beszéde szerint hiveink élvezni fogják az evangéli- umot a tettekben, s a Szilassy felolvasása az öngyil- kosság kórságáról elveszti actualitását.

Mindenesetre olvassa el mindenki a Bernáth István felolvasását Ha semmiért, azért az egy tanul- mány elolvashatásáért, érdemes belépni a M. P. I. Társaságba s megrendelni annak folyóiratát, a „Pro- testáns Szemlét“

A gyönyörű ünnepélynek volt még egy remek a többenél tetszősebb pontja: *Szaboleska* Mihály- nak a temesvári jeles költő, papnak remek szava- lata. Három vallásos tárgyú költeményét olvasta fel Szaboleska a feszült figyelemmel hallgató közön- ség előtt, mely az óvatiók egész áradatával borította el a kedves poétát. Legszeb volt versei közül az első „*Kersem az igazságot*“ című, melyet közkivá- natra a gyűlés végén még egyszer el kellett olvasnia.

Hegedüs zárszavaival s a hymnus énekével végződött a remek ünnepélyes gyűlés.

Utána az Erzsébet királynő szállodában bankett volt amelyen Hegedüs egy remek pohárköszöntőt mondott Ő Felségére, melynek hatása alatt távirati- lag üdvözölték Ő Felségét. Persze ezen kívül még igen sok dicio hangzott el. Délután belmissiói érte- kezet tartatott

Este fényes hangverseny volt táncmulatsággal. Másnap kirándulás Belgrádba. Ime ez volt az újvidéki vándorgyűlés lefolyása, melyhez még egy pár reflexiót fűzni óhajtok a jövő számban.

A debreceni egyházmegye őszi közgyűlése.

A debreceni egyházmegye szept. hó 8-án tartotta közgyűlését, szokott helyén Debrecenben. Megjelent 28 lelkész, 29 egyházi képviselő s a tanítói kar részéről szintén két képviselő.

Nadányi Miklós e. m. gondnok halálával üresedésben lévén a társelnöki szék; Dávidházy János esperes mellett Nagy Ferencz legid. vil. tanácsbíró töltötte azt be e gyűlés folyamán.

Esperes megnyitó beszédében fájdalmasan emlékezett meg a szeretett gondnok, továbbá a hajdubagosi lelkész-pár Basa Bálint és neje Győri Krisztina, nem különben Burai János derecskei tanító, úgyszintén a békéscsaba egyházmegye volt gondnoka Dr. Hajnal István, Horthy István konventi tag, s Isaák Dezső volt szatmári egyházm. gondnok haláláról. Mindezeknek emléke kegyelettel örökítették, s a mellett az illetők családjához, illetve egyházmegyéjéhez részvétirat küldését rendelte el a közgyűlés.

Elrendelte az üresedésben levő gondnoki állásra is a szavazást; a szavazatokat nov. 1 re kell beadni.

Ezek után következett a gondosan összeállított esperesi jelentésnek olvasása s a kiemelkedőbb pontjainak tárgyalása. Megnyugvással vette tudomásul közgyűlés, hogy egyházmegyénk vallás-erkölesi életében semmi különösebben zavaró jelenség nem mutatkozik. Pár egyházban elrendelte, hogy, míg más-ként nem intézkedik egyházmegyénk, vasárnap délutánként föltétlen a káté magyaráztassék.

Örömmel vette tudomásul közgyűlés, hogy ha nines is még minden egyházunkban végrehajtva a szegényügyi egyházi törvényes rendelkezés, mindazáltal igen szép igyekezettel gondozzák ez ügyet az arra hivatottak; mert például 748 gyermek 3933 kor. 05 fillér tandíj elengedésben részesült, ruhával és könyvvel pedig ellátott 1032 gyermek 9997 k. 76 fill. erejéig; maga Debrecen ugyanemű célra különböző alapjaiból 48,562 k. 06 fill. fordított. Szintoly örömmel vette tudomásul, hogy az Ur oltárára egyesek 12,909 k. 07 fillért juttattak önként.

Számadások nem találtattak rendben Alsó-felső Józsan, Hajdubagason és Hajdusámsonban, 30 napi határidő tüzetett ki ezeknek rendbehozására. Sok az egyháziadó hátralék Debrecenben (219321 k. 01 fill.) Derecskén, Hajdusámsonban, Vértesen, Biharudvariban (utóbbi helyen termény 481m/m. 02 $\frac{1}{2}$ g.) Debrecenre nézve megnyugvással vette tudomásul, hogy a presbyterium intézkedése folytán a helyzet javulására biztos kilátás van. Am meghagyta közgyűlés, hogy a helyzet javítására egyebütt is tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Alsó-felsőjózsan magas összegre rug a belhivatalnoki fizetés hátralék is; és mert többszöri szorgalmazás hasztalan volt, most már a presbyterium fegyelmi eljárás alá vonatását rendelte el a közgyűlés. Egyházi és iskolai épületek 79877 k. 76 fill. erejéig javítottak vagy építettek, s míg ezt elismeréssel honorálta közgyűlés, egyuttal meghagyta a javításra váró épületek jó karba helyezését.

Iskoláink a martinkai és felsőalsójózsan kivételével 6 osztályuak; nevezett két helyen is követeli közgyűlés, hogy fokozatosan 6 osztályuakká egészítsék ki. Új iskolák és tanerők szükségesek Bárádon, Berettyóújfaluban, Bihartordán, Gáborjában, Hajdubagason, Hajdusámsonban, Hencidán, Hosszupályiban, Sárádon és Szentpéterszegen. Ezeknek létesítése meg is hagyatott, Hencidának egy évi

haladék adatván, Hajdusámsonnak pedig — ha a vallás és közoktatásügyi miniszter is belenyugszik — 3 teljes év. Százötvenhárom tanítónk közül különben 45 kitűnő, 44 dicséretes s míg ezekkel szemben szives elismerés nyilvánult, a gyengének mutatkozott 6 iskola tanítójával szemben erősebb eszközök alkalmazását helyezte kilátásba közgyűlés, ha eredményes működést nem tanusítanak. Egy néhány iskolaszék elnöksége pedig a mulasztások meggátolását célzó tevékenységre sarkaltatott. A közoktatási miniszter 91475/902. sz. leirata, mely szerint bizonyos megszivlelésre méltó okokból az időközi tanító-változások dolgában megszorító intézkedést tenni nem hajlandó, tudomásul vétetett. Vaday József „Erkölesi olvasókönyv“-ét kiváló tulajdonságaiért az egyházkerületi tanügyi bizottság figyelmébe igen melegen ajánlja közgyűlésünk azzal, hogy közkötelező használatát — mellékolvasmányul — mielőbb eszközölje ki. De már a Győry Lajos kenderesi lelkész „Előkészület a konfirmációhoz“ c. művét, többnemű foggyatékossága miatt nem ajánlja a kerületnek figyelmébe.

Hogy Derecskén a közbirtokosság 8100 □ öl földet engedett át temetkezési célra, s ugyanitt új tanítói rendes állomás szervezetett s Bakonszegen és Nagyrábén a vallás-erkölesi irányú népies iratok állandó terjesztése s más hasonló törekvések útján igyekeznek lendületet adni az egyházi beléletnek: jöleső érzéssel hallotta közgyűlés.

Tudomásul vette s kerületre fölterjesztendőnek határozta azt, hogy zsinati képviselőkül megválasztattak: Dávidházy János és Kiss Albert lelkészi, Fráter Barnabás és Szunyogh Szabolcs világi rendes — Szele György és F. Varga Lajos lelkészi, Sinka Sándor és Nagy Ferencz vil. póttagokül.

Tudomásul vette a lelkészi közértekezlet jelentése alapján a bárándi egyhm. értekezlet szép lefolyásáról mondottakat, nem különben azt, hogy az egyhm. értekezlet 1905-ről 1906-ra halasztatik, amikor is aztán Konyáron fog megtartatni. Kimondotta ugyancsak a lelkészi közértekezlet fölterjesztése alapján, hogy a díjlevelek ezután jegyzőkönyvi alakban terjesztendők be, a vásároknak vásár- és ünnepnapokról hétköznapiakra tétele tárgyában kerület részéről föliratot sürget a kormányhoz, — presbyteriumok a visszas házasokra hassanak, hogy a lelkészek békítését vegyék igénybe, feliratot sürget a belügyminiszterhez azért, hogy: az állami anyakönyvvezetőket a hirdetésről szóló, pontosan kitöltött „Tanúsítvány“ kiadására utasítsa; iskolák osztályozásánál a kerületileg megállapított osztályjegyzék használ-tassék, a felsőborsodiak indítványát helyesli, négy tagot szivesen is küld, — ha megtartatik — a kongresszusra; de a kongresszust nem csupán a felsőborsodiak szük keretében óhajtja mozogni; programot is adunk, s ha a kongresszus nem létesülhet, e program 500 példányban kinyomatva a zsinati tagoknak egyházkerületek s egyházmegyék vezető férfainak s testületeknek küldetik meg.

Egyházmegyei pénztárunk kezelését illetőleg kimondotta, hogy: a külön pénztárvizsgálati joghoz nem ragaszkodik, ellenben óhajtja, hogy véletlen pénztárvizsgálatot e megyénk gazdasági bizottságának elnöke is kezdeményezhessen, — illetve a főiskolai gazdasági bizottság által kezdeményezett ily vizsgálatoknál egyházmegyénk gazdasági bizottsága is mindig képviselve legyen.

Hencidai K. Nagy Sándor és neje, ingyeniskoláztatási céllal tett 100 koronás alapítványa köszönettel fogadtatott. A beregi egyházmegyének a kerület 3 felé osztására vonatkozó indítványa nem találatott időszerűnek.

Hosszas, majdnem három órai időt igénybe vett Dr. Márk Endre és társai azon panaszának tárgyalása, melyet a bölcsészeti fakultásra tett alapítvány tárgyában, a debreceni presbyterium újabban hozott határozata ellen adtak volt be. Ez a tárgy már a gyűlést megelőző napi közértekezleten is hosszas, sok tekintetben érdekes, de sok tekintetben megfárasztó és kellemetlen hatást keltő vitatkozást provokált.

A gyűlés végre is, — Kiss Albert indítványára — úgy határozott, hogy elhalasztja érdemi tárgyalását a következő gyűlésre, bevárva addig az idejében benyújtandó szükségesnek ítélt s kilátásba helyezett vonatkozó okmányok beszolgáltatását. Am Jánosi Zoltán barátunk a halasztási határozatot is fellebbezi.

Eppen az e tárgy fölötti fél 12-től délután 2 óráig tartott előterjesztés és eszmecsere okozta aztán azt, hogy a többi közgyűlési tárgyak nem tárgyalattak le ebéd előtt.

A fáradt testület recreatióra a „bika“ nagy ebédlőjébe vonult s jóévtárgygyal elköltvén az ebédet (kissé nagyon is megborsolta az alsó-szabolcs-hajduvidéki testvér egyházmegye szinte az nap s azon órákban tartott gyűléséről „töf-töf“ tengelyen hozzánk jutott megdöbbenő és szegyenletes hír), ismét a tanácskozási terem falai fogadták be; a holott is előbb bírósági ülés volt szintén debreceni ügy, tudniillik a megfellebbezett presbyter-választás miatt. Érdemi döntés itt sem volt. Talán majd tavasszal, ha megérjük.

Az ezutáni folytatólagos gyűlés tárgyalta aztán a hajdusámsóni egyházi adókulcsot, egy próba évre alkalmazása kimondatván, biharudvari terményfizetés pénzre változtatása, illetve egyházi adózási ügynek rendezését szintén egy próba évre mondatván ki alkalmazása az egyház megállapodásának, — aztán — „Alsójózsa“ amaz ambíciója teljesülhetésére irányuló kérése, hogy „leány“ egyházzá lehessen, adatok kéretnek be, és még, inkább csak egyeseket érdeklő néhány kisebb ügy.

Inpressio: tanácsos lenne nekünk legalább is egy félhetes gyűlésre berendezkednünk.

Nótárius.

A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

— Fehérgyarmaton, 1904. szept. 8—9. —

Borongó szívvel, fájó emlékezés szavaival nyitotta meg Biki Károly esperes a közgyűlést, a sürü gyász hatása alatt, mely egy félév óta egyházmegyéinket és kerületünket sujtotta. Üresen állnak *Lengyel Sándor* volt eszengeri lelkész egyházi és *Dienes Dezső* világi tanácsbírák székei. Nem látjuk többé *Isaák Dezső* volt e. m. gondnok hatalmas alakját, ki három évtizednél tovább szolgálta egyházmegyéinket. *Nadányi Miklós* debreceni, *Dr. Hajnal István* békésbányai és *Horthy István* hevesnagykunsági egyházmegyei gondnokok halála felett résztvevő szívvel osztozik egyházmegyéink a testvér egyházmegyéink gyászában.

Az esperesi évi jelentés megnyugvással konstatalja, hogy egyházmegyéink valláserkölcsi, iskolai és

anyagi téren a haladás, fejlődés biztos utján halad, s nincs okunk aggódni a jövő miatt.

A lelkész és tanítóváltozásokról szóló jelentés meghallgatása után két tanító és egy tanítónő tett hivatali esküt.

A zsinati képviselőkre beadott szavazatok felbontatván, rendes képviselőül Biki Károly esperes és Luby Géza gondnok, pótképviselőül Kiss Bertalan főjegyző és Uray Géza vil. tanácsbíró lettek megválasztva.

A tanügyi bizottság jelentéséből kiténik, hogy a 90 tanító közül kiténő eredménnyel tanított 25, jeles volt 14, jó 14, elégséges 24 és elégtelen 10. Iskolába járt a tankötelesek 94,5 százaléka, az ismétlő tanköteleseknek pedig 77%-a.

A számvetőszek 9 egyháznak a tavaszon visszautasított s ujlag beterjesztett számadásairól referált. Ezek most a csekei és kölesei számadások kivételével megerősítést nyertek, míg az említett két egyházba küldöttséget rendelt a közgyűlés.

A hevesnagykunsági egyházmegyének a borsodi indítvány ügyében tett átiratával szemben egyházmegyéink pártolja az országos lelkészi kongresszus eszméjét, mert abban sem törvényteleniséget, sem izgatást, sem felsőbb hatóságainkkal szemben sérelmet nem lát.

A szatmárhegyi egyház kérése, mely szerint a nagybányai egyházmegyéből a szatmárba kíván átkebleztetni, pártolólágg terjesztetett fel a kerületre.

Legnagyobb hullámokat vert és meglehetősen izgalmas vitát provokált a szatmári főgimnázium segélyezési ügye. Ennek egy kis története van. Nevezetesen az egyházmegye ezelőtt 5 évvel 2 fillér lélekszám szerinti adót szavazott meg a főgimnáziumi táptintézet segélyezésére. Azonban időközben felmerült a szatmári tanítónőképzőintézet továbbfejlesztésének, illetve kiegészítésének szüksége. Erre az egyházmegye semminemű fedezetet és forrást nem találván, mult tavaszi közgyűlésében elhatározta, hogy a sokkal fontosabb és sürgősebb cél támogatása végett e 2 filléres segélyezést a tanítónőképzőre ruhazza át s a főgimnáziumnak a még hátralevő 5 évi járulékot majd később, ha a közigazgatási költségek államilag fedezése után egyéb terhektől felszabadul, fogja kiszolgáltatni. E határozatot a főgimnázium fentartótestülete sérelmesnek találván, mostani közgyűléstől a határozat megmásmítását és a segélyezés folytonosságának meg nem szakítását kérte. A mindkét intézet érdekében elhangzott lelkes beszédek, a felhozott nyomos érvek bizony erős dilemma elé állították az egyházmegyét s körülbelől olyan helyzetbe hozták, a minőben lehet egy anya, akinek afelett kell döntenie, hogy éhező fia és lánya közül egyetlen falat kenyérét melyiknek adja oda. Végre is a leány lett a győztes. Az ő éhségét nagyobb, felsegélését sürgősebbnek találta az édesanya s így a tavaszi közgyűlési határozat változatlan maradt.

Ezek után a segélykérvényeket, s egyes egyházak ügyeit, többnyire adásvételi ügyeket intézte el a közgyűlés.

A bíróságnak két fegyelmi és három közigazgatási ügyben kellett törvényt tennie, melyek mindenike könnyebb természetű volt.

Tudósító.

A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Megtartatott Mátészalkán, 1904. szept. 14-ikén kevés érdeklődés mellett. Távol volt a gondnok,

Domahidy Elemér főispán, az amerikai ut miatt s helyette az elnöki széket Dienes Lajos vil. tanácsbíró foglalta el.

A gyűlésről ok nélkül igen sokan távol maradván, ez birta rá a jelenlevőket arra, hogy legelőször is intézkedjenek jövőre nézve az ilyenek megbírságolásáról. Esetenkint a bírság 4 koronában lett megállapítva.

Esperesi jelentés az egyházmegye állapotáról semmi aggasztót nem tüntet fel Szellemi, erkölcsi s anyagi előmenetel kedvező. Hasonló örvendetes eredményt jelentett a tanügyről bizottsági elnök. Növekednek a kitünő iskolák számai, míg fogynak a kevésbé jók. Jövőben a kitünő tanítók névleg közöltetnek, szintugy az elégtelen eredményt mutatók. Egy egyházra lehet csupán panasz, hol a tanügy sok ideig mostoha elbánásban részesült. Szigorú intézkedés történt, hogy jövőben ily eset elő ne fordulhasson.

Zsinati képviselők lettek: Segesváry József esperes, Domahidy Elemér gondnok rendes, Berey József, Kacsó Károly póttagok. Lövey Pál, még mult gyűlésen lemondván a számvevőszéki elnökségről, helyére választott Berey József s az így megürült számvevőszéki tagságra Tukacs Lajos.

Gyámintézetünknel sok a kamat-hátralék, melyeket perrel kell behajtani, hogy el ne évüljenek. Vagyon közel 50,000 korona. Közalapi, ref. segélyegyleti, rendkívüli államszegély kérvények mind felterjesztettek ajánlólag.

Tanítóknak gyűléseikre 2 korona napidij adandó, de fuvart a politikai község szolgáltatson továbbra is.

Kónya József tanító az esküt letette.

Az állam által követelt domahidai, szamoszegi, ópályii, parasznyi, ilki, hodászi iskolai földek ki nem adtak, miután nem közös iskolai, hanem felekezeti jogos tulajdonuk.

Hevesnagykunsági felhívással egyezőleg már multkor határozott közgyűlés

A szatmári ev. ref. tanítónőképzőre a 2 filléres lélekszám-adó olyképpen adatik, hogy az egyes egyházakban gyűjtés eszközöltessék s azt pótolja ki lélekszám után legalább 2 fillérre az egyházi pénztár. Szegény ugyan egyházmegyénk, de ily nemes ügy oltárára eddig is meghozta áldozatát s meghozza ezertul is. Szamoszegi kérvények adókiivetés ügyében nem teljesítettek. Mérknek engedély adatott 2 tantermű iskola építésre s 10,000 korona kölcsön felvételre. Példát adó, törekvő egyház, mely rövid idő alatt új templomot s tornyot építettett, most pedig iskolákat! Debreceni egyetemre központi segélygyűjtő bizottságba választattak Nagykároly vidékére: Domahidy István, Kacsó Károly, Gönyei István, Havas Gyula, Csighy István; Mátészalka vidékére: Dienes Lajos, Bányay Endre, Budaházy Sándor, Kincses István, Mauritz Arpád.

Gebei régi adókules megerősített. Börvely 6000 koronát kölcsönvehet. Sajnos, több fegyelmi eljárás kimondatott s éppen lelkész ellen. Biróságnál: egy lelkész ellen feddés végrehajtatott; dengelegi vitás ügy lelkész és egyháztagok közt elintéztetett; gebei egyháztanács végzése a visszalépő gondnokra alkalmazott büntetésre nézve megsemmisített; Panin Sándor volt cesedi gondnok felmentetett.

Közében átadatott a pesti egyházmegye egyházi értekezletének testvéries üdvözlete, mely ha-

sonlóval viszonztatott. Szept. 18-ikán szavazat bontatván, tanácsbírák lettek: Kincses István és Bodoky Béla.

Közli

Notarius.

Gondolatok az egyházkerületi jegyzőkönyv felett.

(Folytatás.)

A beregi hetei és fehércsei egyház külön lelkészséggé alakulás céljából kongrua-kiegészítés végett külön felterjesztetik. Hát biz ennek nagy ideje van. E lelkészi állomás majdnem évek óta betöltetlen. Itt kell megemlékezni némely egyházmegyék azon helyi szokásáról, hogy a lelkészi állomásokat hónapokig, sőt esztendőn felül is betöltetlenül hagyják. Tudok egyházmegyét, hol egyik-másik lelkészi állomás esztendeig is üresen hevert: és pedig nem csupán a lelkészhiány miatt. A hetei esetben tudjuk a különválás késleltette ezt. De a törvénykijátszásoknak utját kellene vágni.

Határozottan meg kellene állapítani a kerületnek, hogy meddig szabad üresen hagyni a lelkészi állomást. Ugy tudom, ilyen kötelező kerületi határozat nincs, hacsak az egyes egyházmegyéknek nincs.

Igen üdvös dolgot pendít meg a 82. számú végzés t. i. a tanári székeknek esetleg meghívás utján való betöltését. Ezt már régen kellett volna behozni. Csak üdvözölni lehet ez eszmét már csirájában is. Miért ne lehetne ismert, nemes tanerőket, érdemes egyéneket egyenesen meghívni! A meghívás nagyobb megtiszteltetés lesz; így van ez a lelkészeknél is. A tanári pályázatok silánysága nem egy ízben abban lelheti magyarázatát, hogy az ismert tanerők tartózkodnak a bizonytalan kimenetelű pályázattól. És ez nem is csoda. Sokszor meg a pályázatnál is lehetett előre tudni az eredményt, t. i. hogy ki lesz megválasztva. Hát mire való ekkor a nagy pályáztatás? Vagy ha valahol jól működő helyettes tanár volt, miért nem lehetett azt egyenesen meghívni? Itt volt, például a utóbbi theologiai tanszék betöltése. Tudvalevő dolog, és pedig örvendetesen tudott dolog volt, hogy arra E. L. e lap szerkesztője pusztá idealismus-ból, ott hagyva jövedelmezőbb paróciáját -- vállalkozik. Milyen jó és szép lett volna, ha arra egyenesen meg lehetett volna hívni őt. Ő meg lett volna tisztelve; a többi pályázók meg lettek volna kimélve a bukástól. Így pedig az ő idealis vállalkozása is majd hajótörést szenvedett a pályázat bizonytalanságán. Csak az elnöki döntés mentette meg. Jövőre ilyenek nem lesznek kitéve a jeles tanerők.* Az egyes intézetek meghívhatják egyenesen a jeles tanerőket. Érdeklél várjuk a bizottság javaslatát.

A 125. sz. végzés a népiskolai statisztikai adatok hiányos volta miatt panaszodik s a táblázatok egyszerűsítését kéri. Ez igen helyes dolog lesz. Valóban e kimutatások megbizhatatlan volta a kérdő iver komplikált voltában leli magyarázatát. E kérdő iverket mindig egyszerűsítik s mégis homályosak, zavarosak, érthetetlenek. Sok felesleges, nem világos kérdéseket tesznek fel. Például a „Gyűjtőiv“ kérdései nagyrészt érthetetlenek ma is. Én például ma sem

* Az igazság érdekében ki kell jelentenem, hogy én a legilletékesebb tényezők által fel lettem szólítva, hogy pályázatomat adjam be. Különbben nem is pályáztam volna. Igaza van különben cikkirónak. Miért ne lehetne a tanárt is meghívni! Szerk.

értem azt. A legjobb akarat mellett sem tudok rá tiszta adatokat szolgáltatni. Nem tudjuk továbbá azt sem, hogy ahol községi iskola, vagy gazdasági ismétlőiskola van, ott is kitöltendő-e ez a felekezeti célra szolgáló kimutatás? Ez és több gyengéi eme kérdő íveknek bizony nagyon indokoltá teszik azok egyszerűsítését még most is. Legyenek azok kérdései egyszerűek, világosak s könnyen érthetők s csak a legszükségesebb adatokra terjeszkedjenek ki Mihelyt ilyen kérdő ívek lesznek, mi azonnal pontos adatokat szolgáltatunk be; addig nem vagyunk rá képesek a kérdőívek zavaros volta miatt.

A jegyzőkönyv jelentékeny részét az egyházmegyéék által felterjesztett adás, csere s díjlevélügyek foglalják le. Ezek nagy része holt formalitás. Ugyan miért kell egy vásárlási es csere ügyet, melyet már az illető egyházközség presbiteriuma és közgyűlése elfogadott s az egyházmegye is jóváhagyott: még a kerületre is felterjeszteni? Helyesebben van ez az adókulcsokkal, melyek csak az esetben kerülnek fel a kerületre is, ha megfelelőbbé tetnek. Így kellene tenni a vásárlási s csere ügyekkel, csak felebbezés esetén kellene a kerületre is felterjeszteni. Persze ez a törvényhozás dolga volna. Itt csak — élve az alkalommal — rámutattunk. Ma holnap külön könyvtár kell az egyes paróchiákon pusztán a jegyzőkönyvek számára. Ezek pedig nem üdvözítenek senkit. Így jutottunk mi lassankint a polgári bíróságok miutájára az iratok holt tömkelegébe. S ma már ott vagyunk, hogy a végzések, iratok erdejéből gyakran nem látjuk a méltányosság és szeretet zöldelő fáját sem! A mi intézményeinknek minden ízében krisztusi alapon kellene nyugodnia, ki maga a szeretet volt. Nekünk pedig azt mondotta: *„Ti vagytok e földnek sava, ha a só megísetlenül, mivel sósatik meg!”*

A bírósági ügyeknél megemlékezem a Bagothay ügyről, mely ime véget ért, vagy oda közeledik. Nem tudom a konvent mit tett vele. A kerületi jegyzőkönyvből azonban az tetszik ki, hogy ez ügynek nagyobb volt a szele, mint a mérge. Mindenesetre szomorú dolog, hogy ilyen eset előfordulhat még vallásánároknál is, akik theologiai kiképzést nyertek. Mi lesz velünk, ha azok némelyikében is kigyót melengetünk a keblünkön, kik megméltelyezik a serdülő ifjuság szívét, lelkét. A vallásánitónak nagyon kell tudni, hogy a serdülő gyermek hite gyenge tavaszi virág, melyet az első durva szél könnyen letör. Elég szomorú dolog, hogy mostanában különösen ifjabb tanítóinkban gyenge lábon áll a felekezetiesség. Szinte csodálkozunk lehet néha azok hiányos felekezetiességén. Nem tudom, a kor felfogása, vagy a hiányos képzés okozza-e ezt. Pedig a tanítóknak csak oly erős felekezeti érzéssel kellene elhagyni az iskolát, mint a theologusoknak. En beszélttem negyedéves képezdészel, aki az autonómiát és a pátenst saját bevallása szerint hirtől sem hallotta, pedig felekezeti képezdében tanult.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Magyar protestánsok Belgrádban.** A protestáns irodalmi társaság újvidéki közgyűlése alkalmából többekkel együtt én is kirándultam

Belgrádba s ott a szerb főváros nevezetességei mellett megtekintettem a belgrádi protestáns templomot és iskolát is. Az egyházközség tulajdonképpen ágostai evangélikus, tagjainak csaknem fele részét azonban reformátusok és — pedig ezek között túlnyomó részben — magyarok teszik.

Az egyházközség lelkésze Klein Pál magyarországi, szepességi születésű német ember, ki azonban a magyar nyelvet teljesen bírja s egy évet a budapesti református theologian hallgató. Lelkészi képesítését is Magyarországon, a pozsonyi ág. ev. theologiai akadémián szerezte, s így nagy mértékben érdeklődik a magyar protestáns viszonyok iránt.

A tiszteletes úr szives előzékenységgel kalauzolt bennünket a szerb fővárosban s megmutatta az ottani egyszerű protestáns templomot és iskolát is. Az iskolában feltűnt mindenütt a rend és tisztaság, valamint a modern felszerelés is. Az iskolának egy szép berendezésű muzeuma van, melyre a máramaros-ugocsi egyházmegye esperese azt a megjegyzést tette, hogy ilyen iskolai gyűjteményt még a leggazdagabb magyar egyházak iskoláiban sem látott.

Fájdalom azonban, a tanítási nyelv ez iskolában német és szerb, jóllehet a gyermekek között 40—50 magyar protestáns iskolaköteles gyermek van. E szomorú jelenség okát Klein lelkész úgy magyarázta meg, hogy a 7—800 tagból álló egyházközség a maga erejéből nem képes fenntartani az egyházat és iskolát s így mások segítségére van szorúlva. A német birodalmi kormány évi 3000 márkával segélyezi az egyházat mely összegből két német tanerő alkalmaztatik. A szerb kormány is segélyezi az egyházat, azért, hogy abban szerb nyelven is tartsanak előadásokat. Egy szerb tanítónőt maga az állam fizet.

Elszorult a szívem, amikor itt Magyarországon közvetlen szomszédságában a mi magyar protestáns indolenciánknak ilyen szomorú jelét láttam. A belgrádi magyar protestáns gyermekek érdekében sem az államkormány, sem pedig a két magyar protestáns egyház nem hoz egyetlen fillérenyi áldozatot sem. Pedig egy magyar református tanító alkalmazása oly csekélységbe kerülre, ami az azt kívánó nemzeti és egyházi érdekek mellett igazán számba sem jöhet.

A magyar kormány tart ugyan fenn egy iskolát a belgrádi követségnél, amelyben magyar tanító is alkalmaztatik, ez azonban katolikus iskola s a belgrádi protestánsok szivesebben küldik gyermekeiket az idegen nyelvű protestáns iskolába.

Én azt hiszem, ez a kérdés megérdemelné azt, hogy az egyetemes konvent komo-

lyan foglalkozzék vele, s akár a testvér ágostai egyházzal együttesen, akár pedig egyedül legalább egy magyar református tanító vagy tanítónő alkalmazásáról gondoskodjék a belgrádi protestáns iskolánál. Sőt az egyetemes konvent talán még azt is kieszközölhetné a kormánynál, hogy a belgrádi követségi iskolában a protestánsok érdekei is képviselve legyenek.

Azért vetettem fel a nemzeti és egyházi szempontból egyaránt fontos kérdést a „Debreceni Protestáns Lap“ hasábjain, mert azt hiszem hogy e lap nagytiszteletű szerkesztője meg fogja találni e kérdés felszínre vetésének és megoldásának legalkalmasabb módját.* *Dr. Pap Tibor.*

— **A tápintézeti adományok új forrása.** A főiskolához való önzetlen nemes ragaszkodás és a szerencsés invenció jellemzi azt a határozatot, melyet a közvetítő nagytiszteletű lelkész ur jegyzőkönyvi kivonatban, kíséző levél mellett kollegiumunk pénztári hivatalához f. évi szept. 26-ról kelteve beküldött. Hadd szóljon a kézirat önmagáért az alábbiak szerint. A kíséző levél így hangzik: „Nagytiszteletű Pénztárnok Ur! Midőn a mult tavasszal kibocsátotta főtiszteletű Püspök ur a debreceni tápintézet segélyezésére felhívó körlevelét, elgondoltam hogy szegény egyházaink a legjobb akarattal sem nyújthatnak segélyt. Szigorú anyagi helyzetünkben a mi kis egyházunk csak 2 koronát adhat évenként egyházlátogatáskor, (báresak minden kis egyház ennyit adna, a nagyobb többet!) ezért megkísértem hitelszövetkezetünk igazgatóságát felhívni bizonyos adományozásra. Felhívásom nem maradt sikertelen, amint az ide mellékelt jegyzőkönyvi kivonat igazolja. Nem sok ugyan az ajánlat, de — mint kis téren működő korlátolt anyagi jövedelemmel rendelkező intézettől, — elégnek tartom, báresak más református gyülekezetekben alakított hitelszövetkezetek követnék e példát. Azt hiszem, hogy hozzájuk közvetlen intézendő felhívásoknak lenne is eredménye. Az első évi 5 koronát mai postával utalvány mellett küldöm. Maradok Ombodon, szept. 26. 1904. Szives tisztelettel *Soltész János* ev. ref. lelkész.“ A jegyzőkönyvi kivonat pedig a következő: „Kivonat az Ombod községi hitelszövetkezet igazgatóságának f. évi márc. 27-én tartott ig. gyűlés jegyzőkönyvéből 72. szám. Nagyt. *Soltész János* lelkész és szövetkezeti tag azon kérelmét terjeszti elő, hogy a debreceni főiskola tápintézetének felsegélésére szövetkezetünk is járuljon bizonyos adománnyal annyival inkább, mert hiszen szövetkezetünknek egyik célja a jótékonyág is. Határozat; Igazgatósági gyűlésünk a nemes célt tekintvén készséggel felajánlott 10 azaz tíz éven által évenként 5—5 koronát és így összesen 50 koronát; egyszersmind megbizsa a pénztárnokot, hogy ezen összeget minden évben a debreceni főiskola pénztári hivatalának utalvány mellett küldje meg. Ombod, 1904. szeptember hó 25-én kiadta *Károly Ferencz* m. k. könyvelő.“ Elismerés és köszönet ugy az adományért, mint a példaadásáért. Ime nagytiszteletű *Soltész János*, e sok érdemű lelkészársunk megmutatta, hol lehet adni és hol lehet még reménnyel zörgetni.

* Hogy megtalálom, vagy egyáltalán megtalálhatom-e, nem tudom; de annyi bizonyos, hogy a Belgrádban élő magyar protestánsok éppen ugy megérdemlik a gondozást, mint p. o. az amerikai magyar protestánsok. Szerk.

— **Máramarosszigetről írják lapunknak.** A vármegyei jogi tanszék betöltése. Máramaros vármegye közönsége által jogakadémiánkon alapított millenárius jogi tanszék f. hó 24-én töltötte be az e célra megválasztott tanárválasztó bizottság. A bizottság, melynek ülésén báró Perényi Zsigmond főispán elnökölt, egyhangulag dr. Pap Tibor jelenlegi jogakadémiai igazgatót, lapunk felős szerkesztőjét választotta meg a nevezett tanszékre. A megválasztott tanárnak egy hat tagu küldöttség adta tudtára megválasztását. A küldöttség vezetője Lator Sándor országgyűlési képviselő, tagjai: Szerémy György polgármester, Vécsei István posta és táv. titkár, Marikovszky Menyhért nyug. igazgató, dr. Novák Károly kincstári főorvos és dr. Günwald Zsigmond ügyvéd voltak. A megválasztott tanár megköszönve a megjelentek kitüntető figyelmét és megválasztását, ünnepélyesen ígéretet tett arra nézve, hogy tanári kötelességeit, mint eddig tette, a jövőben is igyekezni fog lelkiismeretesen teljesíteni. Dr. Pap Tibor megválasztásával betöltés alá fog kerülni a városi tanszék, melyre az egyik pályázó dr. Rácz Béla, jogakadémiánk tehetséges fiatal tanára lesz, ki már három éve működik ez intézetnél közmegelegedésre, mint helyettes tanár. Dr. Rácz Béla megválasztását a közhangulatból ítélve már most bizonyosnak jelezhetjük annyival inkább, mert ha idegen kerülné a városi tanszékre, ugy jogakadémiánk kénytelen volna ezt a jeles erőt elveszíteni. Dr. Rácz Béla egyébiránt az összes helybeli jogtanárok között egyedüli máramarosi születésű, ami még kétségtelebbe teszi azt, hogy saját vármegyéjének székvárosa nem fogja őt a megérdemelt véglegesítésnél mellőzni. — Ugyanerre a hirre vonatkozólag más forrásból vesszük a következőket: *Jogtanár választás Szigeten* Ismeretes, hogy Máramaros vármegye a millenium alkalmából egy 4800 korona összajavadalommal ellátandó jogtanári katedrának alapítását határozta volt el, de a közvetlenül bekövetkezett súlyos közgazdasági válságok évekig lehetetlenné tették az elvi határozat végrehajtását, míg végre a folyó évben az alapítólevél elkészült, a javadalmazáshoz szükséges pótdadó kivettett, a szükséges miniszteri megerősítések megtörténtek s a pályázat kiíratott. Az előirt qualificatioval a pályázók közül csupán dr. Pap Tibor birt, akit a vármegyei közgyűlésnek egy e célra kiküldött bizottsága nagy lelkesedéssel meg is választott. Dr. Pap Tibor eddig is a sziget akadémia tanára volt, régebben a város polgármestere is; de pályázatának magyarázata az, hogy e tanszék jóval jobb dotatióju, mint az, melyet a jeles tanár eddig elfoglalt. A vármegye közéletében oly kiváló szerepet játszó férfiú egyenesen praedestinálva is volt e tanszékre, aminthogy másra nem is gondolt senki. Jutalma ez a Pap Tibor széles körű irodalmi munkásságának, sok irányu és sikerdus kulturális tevékenységének. A megválasztott tanárt fényes deputatio üdvözölte, Lator Sándor orsz. gyűlési képviselő vezetése mellett. Dr. Pap Tibor marad továbbra is a jogakadémia igazgatója.

— **Mikor a magunk keze is ver bennünket.** Pár héttel ezelőtt jelent meg az oláh irodalmi és közmivelődési egyesület évi jelentése. Az abban felsorolt adatok ríktó színekben tüntették fel, hogy az oláh propaganda mily szívós kitarással dolgozik s általános volt a sajtó vészkiáltása azzal a vad fanatismussal üzött veszedelmes

oláh agitációval szemben, mely, mint valami mesebeli óriás, úgy tördeli legszentebb nemzeti érdekeinket. Mi a magunk részéről a magyar társadalomra apellálunk s azt szeretnők a veszedelemmel szemben, a legelemibb kötelességére figyelmeztetni. A legközelebbi nyarat egyik bihari üdülő helyen töltöttük s ott voltunk tanúi a következő jelenetnek. Ebédeltünk s egytől-egyig mind magyarok voltunk. A zenekar magyar darabokat játszott. Egyszer azonban, hogy hogy nem, oláh nótára került a sor. E sorok írója ez ellen azonnal tiltakozott s a jelenlevő vendégek helyeslése között kijelentette, hogy oláh zenéért nem fizet, mert ez az ő nemzeti önérzetét sérti. Ettől kezdve aztán pár hétig kizárólag magyar darabokat hallgattunk. Julius végén azonban oda került közénk egy biharvármegyei uri ember s mindjárt a második napon füleink hallatára parancsolta a cigánynak, hogy oláh darabokat is játszóék. Nagy csodálkozásunkra azt a felvilágosítást kaptuk, hogy ez az ur magyar ember ugyan, de rendszeren olyan kerületekben szokott képviselőnek fellépni, hol a választók nagy része oláh s nyilván tüntetni akar az ő román szimpáthiájával! Ime így ver bennünket a magunk keze is! Az oláh nem vet meg semmi terrénomot, hogy a kulturális tevékenység cégére alatt nemzetiségi érdekeit előmozdítsa. Mint egyik napilap írta. — a legjelentéktelenebbnek látszó hely és alkalom is jó neki, hogy ott lobogóját kitűzze. Mi pedig hitvány egyéni érdekekért még társadalmi kérdésekben sem vagyunk elég bátrak magyar jellegünket kidomborítani. Pedig, ha a magyar társadalom sarkára állana, sok minden másképpen lenne. Azóta már megvolna az azt sürgető görög katolikus testvéreink magyar liturgiája is, Dehát nálunk a társadalom ilyen kicsinységekkel (?) nem törődik s ez az oka, hogy p. o. Biharvármegyében is van olyan *oláh* község, hol magyarul csak a fatorony harangjai beszélnek, melyekre valaha ezeket a szavakat önttették „*ref. ekkla*“! S ezeket a harangokat ma *oláh testvéreinek* Boros Vaszi meg *Órás* Juon huzza . . .!!

— **Önálló református egyházközség kérdése Versecen.** Már évek óta foglalkozik azon kérdéssel a békés-bánati ref. egyházmegye, és az egyetemmes konvent, hogy Versecen, amely hely földrajzilag is egy nagy vidék középpontja és ahol a magyar reformátusok az utolsó évtizedekben szépen szaporodtak — önálló ref. lelkészi állás rendszeresítésék. Már akkor, midőn a missziói lelkészi állást Nagy-Kikindán felállították, az elhelyezés kérdésében Versec is tervbe vétetett. A verseci és fehértemplomi ref. fiókegyházak és a nagy vidék ref. híveinek lelki gondozását eleintén a pancsovai ref. lelkészre Ntű. Fa Istvánra bízák, később Ntű. Futó Zoltán és legujabban Ntű. Szabolcska Mihály temesvári ref. lel-

készek végezték az isteniszteleteket, egyéb papi teendőket és hitoktatást a Temesváron alul fekvő helyeken. Az utóbbi időkben azonban annyira felszaporodtak a temesvári és a fiók egyházak hívei, s a vallástanítással járó teendők, hogy a temesvári ref. lelkész egy s. lelkésszel a legnagyobb önfeláldozással sem képesek a teendőket úgy ellátni, mint azt az ügy megkíváná. Ismét előtérbe lépett tehát a verseci önálló lelkészi állás felállításának kérdése, és az egyházi főhatóságok azon kérdéssel fordultak a verseci és fehértemplomi hívekhez, hogy mennyivel képesek hozzájárulni a lelkészi fizetéshez. Ezt az ügyet tárgyalta a ref. egyházközség a múlt vasárnap Szabolcska Mihály elnöklete alatt, megállapítván a hozzájárulási összeget, ami — tekintve a hívek szegénységét — igen kevés. Ntű. Szabolcska Mihály ref. lelkész a hívek kérésére megígérte, hogy — amíg az ügy az egyházmegyénél és konventnél el nem dül — bár többé már nem kötelessége — időnként tart isteniszteleteket Versecen. A békés-bánati egyházmegye és konvent bizonyára útat, módot fog találni arra, hogy a Versecen, Fehértemplomban és vidékünkön élő ref. hívek lelki gondozásáról vagy a verseci önálló lelkészi állás, vagy egy 2-ik segédlelkészi állás rendszeresítésével gondoskodják, — mert délvidékükön élő 5–600 ref. magyar hívő lelki gondozásának ügye egyszersmind nemzeti ügy is Reméljük a legjobbat.

— **Az alsószabolcsi új esperes.** Az alsószabolcs-hajduvidéki egyházmegye prezsbiteriumai *Dr. Baltazár Dezső* hajdúszoboszlói lelkészt lapunk régi s értékes munkatársát ültették be a megüresedett esperesi székbe. Szívünköl örülünk ennek a választásnak s gratulálunk nemcsak az új esperesnek, hanem az öt megválasztó derék egyházmegyének is. *Dr. Baltazár Dezső* úgy is mint férfi, úgy is, mint pap, úgy is mint tudós s úgy is, mint jellem, — disze a magyar református lelkészi karnak s helyén van, hogy ott legyen ahol *emberekre* van szükség. Még egyszer mondjuk, hogy szívünköl örülünk ennek a választásnak!

— **Meghívó.** Szentleányfalva község f. évi október hó 2-án ötven éves fennállásának jubileumát ünnepli, mely alkalommal diszes ünnepélyt, népmulatságot és zártkörű tánevigalmat rendez. Az ünnepély kezdete d. e. 8 órakor. A népmulatság kezdete d. u. 3 órakor. A tánevigalom kezdete este 8 órakor. Belépti-dij az esti tánevigalomra 1 kor. 9 órakor reggel ünnepi istenisztelet az ev. ref. templomban 10 órakor ünnepélyes felvonulás a község házára, ahol diszközgyűlés tartatik. a) Hymnus. b) Ünnepi megnyitó. c) Ünnepi beszéd. d) Alkalmi költemény. e) Szózat. Ennek végeztével ünnepi körmenet a község utcáin lovas bandériummal az élén, zeneszó kísérettel. 12 órakor ünnepi diszebed. 3 órakor délután népmulatság. 8 órakor este tánc két helyen. Ételekről, italokról gondoskodik a rendezőség.

— **Kiss Ádám „egyházi beszédei”-ből új kiadás** jelent meg. Kiadja: *Sz. Kiss Karoly* nagyigmándi ev. ref. lelkész. Budapest, 1905. Kókai Lajos könyvkereskedése. Addig is, míg részletesen ismertetnénk jelezzük, hogy az ára 5 korona.

— **A protestantismus Magyarországon.** Vet-tük a Lipcsében megjelenő „Chronik der Christlichen Welt“ szeptember 8-ikán megjelent 37-ik számát, amelyben fenti cím alatt, mindjárt a legelső helyen lapunk munkatársa t. i. *Veress István* révi lelkész ismerteti a német olvasó közönséggel a magyarországi protestáns viszonyokat. Híj képet ad az egész lefolyt esztendő eseményeiről. Nevezetesen megemlíti a református miniszterelnök *Gróf Tisza István* kineveztetését s aztán programját az 1848. XX. t.-c. végrehajtására nézve. Szól a „Magyar Prot. Irod. Társaság“ nagyváradi üléséről s az ott történt tárgyalásokról és felolvasásokról. Leírja a június 6—8 napokon tartott konventi üléseket. Kiterjeszkedik a felső-borsodi indítványra, *Szász Károly* nyugalomba vonulására, *Jókai Mór* halálára s a protestáns egyetemi mozgalmakra is, azzal végezvén referációját, hogy „a Debrecenben felállítani tervezett egyetem kérdése immár a megvalósulás stádiumába jutott!“ Mi a magunk részéről nagyon hasznos munkának tartjuk azt, a mire *Veress István* vállalkozott s a mit pár év óta sikerrel végez. Eddig csak a bakszások és ottan-ottan lutheranus tót atyafiak irtak a németeknek a magyar egyházi viszonyokról. A „Chronik der Christlichen Welt“ ezen számában is nyomban a *Veress István* cikke után német szerző rajzolja a mi viszonyainkat. Örvedetes jelenség, hogy a *Veress* cikkének a szerkesztő is első helyet adott. Üdvözljük *Veress Istvánt!*

— **Előfizetési felhívás** Dr. Ker Jánosnak, a skót református egyház egyik kitünőségének rövid idő alatt 12 kiadást ért prédikációit az örökös engedélyével lefordította. A 24 egyházi beszédet tartalmazó kötet circa 18 ivnyi terjedelemben november hó folyamán fog megjelenni, ha a kiadás költségeinek fedezésére elegendő számú előfizetők fognak jelentkezni. A könyv ára 4 K. Jelentkezhetni nálam, vagy pedig Kis Tivadar könyvkereskedő urnál. A jelentkezőknek az előfizetés beküldése után bérmentve fog megküldetni. Pápa, szept. hó. *Csizmadia Lajos* theol. tanár.

— **Az olaszországi protestáns egyházakról.** Olaszországban körülbelül nyolcféle protestáns egyház él, mely egymástól függetlenül, elég szép eredménnyel működik, közülök legnagyobbak a valdens egyház (Chiesa Valdese) ez a legrégebbi is és az olasz evangélikus egyház (Chiesa Evangelica Italiana) mely 1870-ben több apróbb egyházi irányzat egyesüléséből állott elő. A valdensek mult évi zsinatán, mely mindég nov. hóban Torre Pellicében tartatik, megjelent az evangélikus egyháznak egy küldöttsége s egyesülést ajánlott. A terv nagy tetszéssel fogadtatván a munkálatok rögtön megkezdődtek s az egyesülés küszöbön áll. Vajha az erők összefonódása fokozná a munkaképességet. Ene két legnagyobb prot. egyházon kívül van még Olaszországban a wesleyanusoknak 52 gyülekezetek, a baptistáknak 31 gyülekezetek 50 lelkészi állomással, az amerikai methodistáknak 12 gyülekezetek 40 lelkészi állással, a plymouthi testvéreknek mintegy 10 gyülekezetek: Rómában 1873. óta van egy olasz evangélikus katonai gyülekezet s végül 13 német evangélikus gyülekezet. Sereri abbénak a katolikus egyházból a methodista egyházba való átlépése nagy feltűnést keltett.

— **Meghívó.** A skót iskola nagytermében, (Hold u. 17. I. em.) minden vasárnap este 6 órakor tartandó vallásos összejövetelekre. A legközelebbi hét vasárnapon Dr. Szabó Aladár. theol. tanár fog tartani

előadásokat **a szenvedésekről.** Szept. 11-én: A szenvedés, mint az emberi élet nagy talánya. *Szept. 18-án:* A szegénység, nyomor és elnyomatás által okozott szenvedések. *Szept. 25-én:* A betegség és halál által okozott szenvedések. *Okt. 2-ikán:* A bűn által vágott sebek. *Okt. 9-ikén:* A kételkedés gyötrelmei. *Okt. 16-ikán:* Jézus szenvedései. *Okt. 23-ikán:* Isten gyermekeinek szenvedése. Belépti díj nincs. Adományok evangéliumi célokra fordíthatnak.

— **Bibliaterjesztési ünnepélyt** rendezett a Bethánia egyesület a kálvin-téri ref. templomban szeptember 8-án. Ez a nap volt első évfordulója annak, hogy a Bethánia egyesület megkezdte e munkát s alkalmazta *Csűrös Sándort*, mint biblia és vallásos iratokat terjesztő egyént. Az ünnepély nagyszámu közönség jelenlétében folyt le a következő rendben: Éneklés és imádság után *Dr. Szabó Aladár* theol. tanár tartott lélekemelő előadást a bibliáról, mint nemzetek boldogságának alapjáról. Bebizonyította, hogy a jelen társadalmi nyomoruságok nagyrészen onnan erednek, hogy a biblia igazságai nem érvényesülnek sem a gyermek nevelésében, sem az ifjak, sem a felnőttek életében. Azután *Csűrös Sándor* olvasta fel évi jelentését, melyből örvedetesen értesülünk arról, hogy bibliaterjesztői működése nemcsak a fővárosra, hanem egész hazánkra kiterjedt, járt dunántul, Erdélyben, több alföldi városban. Eladott 1031 bibliát s mintegy 7000 vallásos könyvet. *Csűrös S.* jelentése után *Förgies Gyula* bibliát olvasott és *Dr. Eördögh Arpád* nagybecskereki tvszéki albiró imádkozott, kérévén Isten gazdag áldását a magyar bibliaterjesztés ügyére. Közben az ifjusági egyesület énekkara kétszer énekelt. Az istentisztelet után szeretetvendégség volt a Lónyai-utcai főgymnasiumban. A legérdekesebb az volt a szeretetvendégségen, hogy előállt 66 gyermek ifju, leány s mindenik mondott egy bibliai verset s kezében tartotta annak a bibliai könyvnek nevét egy darab papíron, melyből a verset mondta. Így a jelenlevők láthatták a bibliai könyvek sorrendjét és szép lelki kincseket gyűjthettek maguknak. Énekelt a kőbányai ref. egyház énekkara. Szavaltak: *Somogyi Lidia* és *Faraó Zsuzsika*; hegedün játszott *Losonczy Jenő*, zongorán kísérte *Nemes Elemér*; *Webster Jakab* skót lelkész pedig melegen üdvözölte a Bethánia egyesület bibliaterjesztési vállalatát. A szeretetvendégségen igazi közvetlenség és öröm vonult végig.

— **A külföldi sajtó Budapesten.** A bécsi sajtó kongresszusnak mintegy 120 tagja tudvalevőleg lerándult Budapestre s ezek közül csak a fele utazott el harmadnap, a másik fele, számszerint 64 francia, angol, amerikai, orosz, német, olasz, spanyol, svéd, dán, norvég és belga újságíró még most is Budapesten időzik tanulmányozni a magyar életet és művelődést, mely nekik eddig meglehetősen ismeretlen terület volt. Egész vasárnap a budai hegyeket járták be, esténként a színházakat nézik sorra és az elragadtatás hangján beszélnek mindenről. Legjobb meglepte azonban őket az Akadémia, az egyesület, a múzeumok, szóval a tudományos és irodalmi intézmények. Ma sorba járták a szerkesztőségeket és konstátálták, hogy a magyar napi sajtó a fejlődésnek oly magas fokán áll, mint bármely külföldi nagy nemzeté. Az összes magyar lapok közül különösen egy kötötte le figyelmüket, amelynek óriási körforgó gépei előtt tisztelettel hajoltak meg, kijelentvén, hogy a látvány, amit ezek munkaközben nyújtanak, valódi

amerikai jellegű. Még nagyobb volt esodálkozásuk, mikor a lap egész személyzete ellőttük láthatóvá lett. Harminckét munkatárs, köztük számos országos nevű férfi, akik éppen jelen voltak a külföldi vendégeket fogadták, a szedőteremben 40 szedő, az óriási gépteremben 22 gépmester, tömöntő, formahordó és gyakornok, a kiadóhivatalban 26 hivatalnok, könyvelő, irnok és ügynök, a szétküldő hivatalban pedig 80 alkalmazott kihordó és elárusító. Összesen 200, azaz kétszáz alkalmazott, nem számítva a mintegy ugyanennyire menő külön munkatársakat. Ily óriási létszámú személyzetet csak egy lapnál találunk Magyarországon — szolt társaihoz *Smith Jakab* az angol küldött — jegyezzük föl uraim magunknak e lap címét és nyomtassuk ki a saját ujságainkban. És a külföldi ujságírók sorban feljegyezték azt is, hogy ezt a páratlan lapot, melyet *Egytértés* nek neveznek, egy negyedévre 7, azaz hét koronáért adják a Vármegye-utca 11. sz. alatti kiadóhivatalban.

— **Kitüntetett orgonagyár.** Hazánk egyik általános ismert és keresett orgonagyáros cégét, a f. évi agusztus hóban Veszprémben megtartott kiállítás alkalmával újabb kitüntetés érte. Országgh Sándor rákospalotai (Budapest mellett) orgonagyáros egy igen izléses kiállítású, impozáns orgonával vett részt a kiállításon. A jury a céget ezen jeles munkája után egyhangulag az arany éremmel (első díj) tüntette ki. A szép mű báró Hornig Károly veszprémi püspök rendelkezésére készült és a veszprémi püspöki kápolnában lesz felállítva.

— **Gyászír.** Miklós József, a geesei ev. ref. egyház lelkipásztora, a lapunk zártakor vett értesítés szerint szeptember hó 26-án meghalt. Legyen áldás emlékezetén, nyugvó porain béke!

Szerkesztői üzenet.

L. G. Mezőtur. Majd sorát ejtem. Az a bizonyos könyv még maradhat.

Tartalom-jegyzék: A zsinati tagok számaránya és választási módja. Historicus. — Közéletünk: A protestáns irodalmi társaság közgyűlése. — A debreceni egyházmegye őszi közgyűlése. Nótárius. — A szatmári ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Tudósító. — A nagykarolyi ev. ref. egyházmegye közgyűlése. Notarius. — Gondolatok az egyházkerületi jegyzőkönyv felett. T. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: ERŐSS LAJOS.

Pályásat.

Az alsó-zempléni egyházmegyébe kebeleztet *tolcsvai* ev. reform. egyház lelkeszi állására, melynek évi jövedelme ez idő szerint 1500 korona, mely összegből a congrua 495 kor. 90 fillér.

Pályázati kérvények f. év okt. hó 16-ik napjáig nagytiszteletű Keresztury József espereshez (Semjén u. p. Kis Rozvágy) küldendők.

Miskolc, 1904. szept. 22.

Kun Bertalan
ev. ref. püspök.

Pályásat.

A kéki ev. ref. I—II. osztályu kisebb vegyes iskola tanítóságára f. évi október hó 15-iki lejáratlall pályázat hirdettetik.

Évi fizetése 800 korona, melyből 400 korona államsegély.

Kötelessége az I-ső és II-ik osztályu kisebb fi- és leánynövendékek és az ismétlő tankötelesek oktatása s — kántortanító akadályoztatása esetén — templomi szolgálat.

Az I-ső év próba évnek tekintetik. Megválasztott állását azonnal köteles elfoglalni.

Pályázhatnak ev. ref. vallásu férfi és nő tanítók.

Kelt Kék, u. p. Demecser 1904, Szept. 29.

Nagyváthy Ferenc
lelkész.

Most jelent meg

a legújabb

Nagy képes Tankönyv

és

Tanszerárjegyzék

az 1904—905. tanévre melyet kívánatra **ingyen** és **bérmentve** küld meg a nagytiszteletű **Lelkész** és **Tanító** uraknak

HEGEDÜS S. és SÁNDOR I.

előbb

László Albert és Társa

könyv és tanszerkereskedése,

a tiszántúli ev. ref. egyházkerület kizárólagos bizományosa

DEBRECENBEN.

ORGONA!!

Nagyváradon, fő-utcza 51/15.

UJ ORGONÁKAT

készíték a legujabb pneumatikus csörend-szer szerint, golas-ládával. Biztos működésért még a legnedvesebb templomban is kezeskedem.

ORGONÁIM az elképzeltető könnyedségű játszás-móddal bírnak és mindamellett az egyes sipok a leggyorsabb játszás mellett is **precizen** azonnal megszólalnak. — Elvállalok továbbá

régi orgonákat

átalakítás, javítása és hangolása a legjutányosabb árban.

ORSZÁGH ANTAL

orgona-készítő.

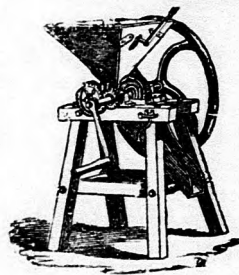
Borsajtók

szőlőzuzó-malmok

régi jó hírnevű **Fleischer** féle kassai gyártmányok. **Bogyozó ollók** **puttonok**, **szedő vedrek**.

Konkolozó-gépek,

szecska és répvágó-gépek

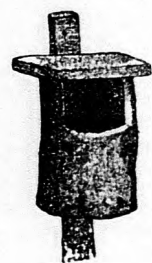

Kerti-padok,

vasbutorok

olcsó **madárvédő házikók.**

(Szeptember, októberben akasztandók ki.)

Sesztina Lajosnál

DEBRECZEN, Piacz-utcza 23.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

A tiszántuli ref. egyházkerület lelkész és tanító urai előtt nem ismeretlen a

„NEUMANN M.”

cs. és kir. udvari szállító cég.

Hiszen évek hosszú sora óta, a mióta ez a cég a közönség osztatlan bizalmát bírja, nincs eset rá, hogy e nagy egyházkerület lelkészei, tanítói Debrecenben járva, ne tekintsek meg azt a kitünő hírnevnek örvendő nagy áruházat.

A kitünő minőségű férfi-, fiu- és gyermek-ruhákkal felszerelt áruház kielégíti a legkényesebb igényeket is. Ezt bizonyítják az összes vásárlók, de különösen azok a szülők, kik gyermekeik ruhaszükségletét itt szerzik be.

A nagytiszteletű lelkész és tanító urak Debrecenbe jöve ne mulasztják el ezt a látványosság számba menő hatalmas áruhá-

zat megtekinteni. Igaz élvezettel fogja látni mindenki ezt a nagy üzletet, mely a szoliditásnak, olcsóságnak mintaképe.

Nincs itt holt saison soha. Élénk az üzlet az év minden szakában, mert a vevők óriási tömege helyből úgy mint vidékről a **Neumann M.** céget keresi föl.

A cég főtörekvése az üzlet jó hírnevét minden időben és körülmények között fenntartani, de arra nem is volt eset, hogy **Neumann M.** áruháza ellen panasz emeltetett volna.

Olcsóság, tartósság és csinoság tekintetében a Neumann cég áruai versenyen felül állanak.

A tiszántuli egyházkerület lelkész és tanító urai pedig különösen bizalommal fordulhatnak az üzlet vezetőjéhez, mert hiszen mint törzs vevőközönség különös figyelemben részesülnek minden alkalommal.

Ezután is figyelmökbe ajánljuk ezt a régi kitünő hírnevű előkelő céget.

NEUMANN M. cs. és kir. udv. szállító Debrecen, főtér, a postával szemben.

Mérték szerint külön osztály.

ALAPITTA OTT : 1845-BEN.